

İSLAM İBADET ESASLARI

WÜZEYYEN

➤ İbadet Kavramı

Arapça bir kelime olan "ibadet" sözlükte "boyun eğme, alçak gönüllü olma, itâat, kulluk, tapma, tapınma" gibi anlamlara gelir. Dinî bir terim olarak ise, her şeyin yaratıcısı olan Allah'a içten gelerek ve gönüllü olarak yönelmek, boyun eğmek ve itâat etmektir.

- **İbadat-ı Mersin'e** sistematik ve şekle bağlı ibadetler demek
- **Geniş anlamda ibadet**, mükellef yani yükümlü olan herkesin Allah'a karşı duyduğu saygı ve sevginin sonucu olarak O'nun rızasına uygun ve iradeye dayalı bütün davranışlarını içine alır.
- **Dar ve özel anlamda ibadet ise**, Allah ve Resulü tarafından yapılması istenen, niyete bağlı olarak yaratana karşı saygı ve boyun eğmeyi ifade eden ve yapana sevap kazandıran belirli davranış biçimleridir.
- **Tâat**, emri benimseyip yerine getirmek demektir, kurbet ise, insanı manevî olarak Yüce Allah'a yaklaştıran her bir güzel iş anlamındadır
- **Taabbüd**, ibadeti öncelikle sırf ibadet olduğu için ve Allah'ın emrine olan bağlılığı ve saygıyı ifade etmek için yapmak demektir.

- **Bütün ibadetlerde uyulması gereken ortak ilkeler**
- **İsteklilik**, insan Allah'a gönülden ve isteyerek ibadet etmelidir
- **Samimiyet** ibadetler de samimi olmak gerekir
- Gösterişten Uzak olmak ibadetler sadece Allah rızası için yapılmalıdır
- **Kolaylık ve güçyeterilebilirdik** Kur'an'da insan gücünü ve duasını zorlayıcı yükümlülüklere rastlanmaz
- **İman- İbadet ilişkisi** İman ile amel arasındaki ilişki karşılıklıdır iman davranışlarımızı etkilediği gibi inançlarımızı da etkilemektedir
- **Uygulama itibarıyla ibadetler**
- **Kalbi batıni ibadetler** iman ihlas niyet tefekkür marifet sabır takva havf ve reca
- **Vücut azaları ile yapılan ibadetler** Namaz oruç dil ile zikir tesbih tehlil tekbir tahmid dua ana babaya iyilik insanlara iyi muamele sila-i rahim
- **Mal ile yapılan ibadetler** zekat sadaka yakınlarla ve fakirlere yardım Allah yolunda infak
- **Hem mal hem de bedenle yapılan ibadetler** hacca gitmek mal ve can'a ile cihad etmek

➤ İbadet farklı açılardan kısımlara ayrılmıştır:

➤ 1. Bedenle ve malla yapılmasına göre

a. Bedenî ibadet: Namaz kılmak ve oruç tutmak bedenî ibadetlerin başlıca örnekleridir.

➤ **b. Malî ibadet:** Zengin sayılan Müslüman mükelleflerin zorunlu olarak vermesi gereken zekât ve her Müslümanın kendi imkânına göre gönüllü olarak verdiği sadaka şeklindeki yardımlar bu kısımda yer alır.

➤ **c. Malî ve bedenî ibadet:** Yerine getirilmesi için aynı anda hem mal hem de sağlıklı bir beden gerektiren ibadetlerdir. Bunun başlıca örneği hacdır.

➤ 2. Herkesin sorumlu ve yükümlü olup olmamasına göre 2 ' ye ayrılır

➤ **a. Aynî ibadet:** Mükelleflerin her biri tarafından bizzat yerine getirilmesi gereken ibadetlerdir.

➤ **b. Kifâî ibadet:** Mükelleflerin her biri tarafından bizzat ve ayrı ayrı değil de, hepsinden yapılması istenen ibadetlerdir. olmayıp aynî ibadete dönüşür. Ölen bir Müslümanın cenaze namazını kılmak kifai ibadete örnektir.

➤ 3. Vakte bağlı olup olmamasına göre

➤ **a. Vakte bağlı ibadet:** Yerine getirilmesi için dinin belli bir vakit tayin ettiği ibadetlerdir. Bunlara "**mukayyed ibadet**" adı verilir.

➤ **b. Vakitten bağımsız ibadet:** Yerine getirilmesi için dinin belli bir vakit tayin etmediği ibadetlerdir. Buna "**mutlak ibadet**" denir

➤ 4. Miktarının belli olup olmamasına göre

➤ **a. Miktarı belli ibadet:** Dinin yerine getirilecek miktar ve sayıyı belirlediği ibadetlerdir. Beş vakit namazın vakit ve rekâtları ile hangi maldan ne kadar zekât verileceği bu kısma girer.

➤ **b. Miktarı belirsiz ibadet:** Dinin yerine getirilecek miktar ve sayıyı belirlemediği ibadetlerdir. Allah yolunda mal, mülk ve para harcama (infâk), yoksulların ihtiyaçlarını karşılama, misafire ikramda bulunma gibi ibadetler böyledir.

➤ 5. Yapılması istenen fiilin belirli olup olmaması (mükellefe seçim hakkı verilip verilmemesi) bakımından

➤ **a. Belirli olan ibadet:** Din, mükelleften yapmasını istediği ibadeti belirlemiş, ona seçim yapma hakkı ve farklı seçenekler oluşturma imkânı tanımamışsa buna belirli veya muayyen ibadet denir. Beş vakit namaz, bayram ve cuma namazı, Ramazan orucu böyledir.

➤ **b. Seçimlik ibadet:** Dinin, tek bir belirleme yapmadan, mükellefi bir kaç seçenekten birini yapmakta serbest bıraktığı ibadetlerdir. Mükellefin verilen seçenekler arasından yerine getireceği ibadeti seçme hakkı bulunması sebebiyle bu ibadetlere "muhayyer ibadet" de denir.

➤ İbadet Yükümlülüğü

Evrendeki bütün varlıklar yaratıcı olan Yüce Allah'a ibadetle yükümlüdürler. İbadetle yükümlü ve sorumlu olan kimselere "**mükellef**" yani yükümlü denir.

➤ Mükellefin davranışlarına "**mükellefin fiilleri**" (**ef'âl-i mükellefîn**), bu davranışlara dinin verdiği nitelik veya değer yargısına ise "**hüküm**" denilir.

➤ Yapılması veya yapılmaması istenen fiil mükellefin gücü dâhilinde ise, yani onu yapma veya yapmama imkânına sahipse bu gibi fiillere verilen hükümler "**tekliî hüküm**" adını alır.

➤ Mükellefin Fiilleri

➤ Hanefi fıkıh bilginlerine göre mükellefin fiilleri şunlardır: Farz, vacip, sünnet, müstehap, mubah, haram ve mekruh. Diğer mezheb bilginlerine göre ise bu sayı; vacip, mendub, haram, mekruh ve mubah olmak üzere beştir.

➤ **Farz**, Allah veya Resulü tarafından kesin delille emredilen ve ifade ettiği anlamda tereddüt bulunmayan eylemlerdir

➤ **Farz-ı ayn**: Mükellef olan her Müslümanın kendisinin yerine getirmesi gerekli olan farzlardır. Beş vakit namaz ve ramazan orucu böyledir.

➤ **Farz-ı kifâye**: Mükellef Müslümanlara ayrı ayrı değil, topluca emredilen şeylerdir. Bir kısım Müslümanlar bunu yerine getirince diğerleri sorumluluktan kurtulur. Kur'ân-ı Kerim'i ezberlemek, şahitlik yapmak, insanların ihtiyacı olan sanatları ve ilimleri öğrenmek ve cenaze namazı kılmak gibi.

➤ **Vacip**, Allah veya Resulü tarafından yapılması kesin olarak istenilen ancak dayanağı farz kadar kesin olmayan fiillerdir. Fıtır sadakası vermek, kurban bayramında kurban kesmek, vitir ve bayram namazları, namazda Fâtiha sûresini okumak gibi.

➤ **Sünnet**, Hz. Peygamber (sav)'den nakledilen söz, fiil ve onaylardır. Fıkıhta ve ibadet alanında sünnet ise, Hz. Peygamber (sav)'in farz ve vacip kapsamı dışında kalan yani kesin ve bağlayıcı olmayan ancak tavsiye ve örnek olma niteliği taşıyan söz ve fiillerinin genel adıdır.

➤ **Müekked Sünnet**: Pekiştirilmiş ve güçlü sünnet demektir. Bunlar, Hz. Peygamber (sav)'in devamlı olarak yaptığı ve sırf mecburi olmadığını göstermek için ara sıra terk ettiği fiillerdir.

➤ **Gayr-ı müekked sünnet**: Hz. Peygamber (sav)'in çok defa edâ edip, bazen ter-kettiği sünnetlerdir. İkinci ve yatsı namazlarının ilk sünnetleri gibi. Gayr-ı müekked sünnetlere, "**müstehab**" veya "**mendub**" adı da verilir.

➤ **Sünnet-i hüddâ**: "Sünnet-i hüddâ" ile daha çok, dinî vecibeleri tamamlayıcı özellik taşıyan fiiller kastedilir. Cemaatle namaz kılmak, ezan ve kâmet okumak bu kabildendir.

➤ **Sünnet-i zevâid**: Hz. Peygamber (sav)'in insan olması itibarıyla yaptığı, dinî tebliğ maksadı taşımayan, normal insanî davranışlarıdır. P.E. beyaz elbise giymesi, saç ve sakalını kınalaması, yeme, içme gibi

➤ **Müstehab**: güzel görülen, sevimli ve tercih edilen amel demektir. Hz. Peygamber (sav)'in bazan işleyip, bazan terk ettiği, İslâm âlimlerinin dinî bakımdan uygun ve güzel bulup işlediği işlere "**müstehab**" denir.

➤ **Mubah**: Allah veya Resulü'nün, mükellefi yapıp yapmamakta serbest bıraktığı fiile "**mubah**" denir

➤ **Haram**: Allah veya Resulü tarafından yapılmaması ve vaz geçilmesi kesin olarak istenilen fiile "haram" denir. Harâmın neden olduğu kötülük ve fenalık, ya fiilin bizzat kendisindedir veya fiilin beraberindeki diğer hususlardadır.

➤ **a. Doğrudan haram**: Allah ve Resulü'nün geçici ve bir sebebe dayalı olmak-sızın baştan itibaren ve temelden yani kendi yapılarındaki kötülük veya zarardan dolayı haram kıldığı fiildir. Zina, hırsızlık vb.

➤ **b. Dolaylı haram**: Esasen meşru olduğu halde, haram kılınmasını gerektiren bir durum sebebiyle haram kılınan fiildir. Buna "**haram li-ğayrihî**" denir. Bayramda oruç tutmak vb.

➤ **Mekruh**, Allah ve Resulü'nün, kesin ve bağlayıcı olmayan bir tarz ve üslupla yapılmamasını istediği fiile mekruh denir. Hem haram hem de mekruh, yasaklanan ya da hoş karşılanmayan veya çirkin olan fiilleri ifade eder. Mekruh **Hanefilere** göre, tahrîmen ve tenzîhen mekruh olmak üzere ikiye ayrılır:

➤ **a. Tahrîmen mekruh**: Allah ve Resulü'nün, yapılmamasını kesin ve bağlayıcı tarzda istediği, ancak haber-i vahid gibi kesin olmayan zannî delile dayanan fiildir. Harama yakın mekruh demektir.

➤ **b. Tenzîhen mekruh**: Allah ve Resulü'nün kesin ve bağlayıcı olmayan bir üslupla yasakladığı fiildir. Helala yakın mekruh demektir.

➤ İbadetle İlgili Bazı Terim ve Kavramlar

- **Sahih;** Kendisi için belirlenmiş olan temel unsur (rükün) ve şartları tam olarak taşıyan ibadet ve işlemlerdir.
- **Bâtlı;** Kendisi için belirlenmiş olan temel unsur ve şartları hiç taşımayan ibadet ve işlemlere denilir.
- **Fâsit;** Kendisi için belirlenmiş olan şartları eksik olarak taşıyan işlemlere denilir.
- **Müfsit;** Bir ibadeti bozan veya sakatlayan fiil veya eksikliğe denir.
- **Edâ;** Mükellefin bir yükümlülüğü, belirlenen vakit içinde gerekli şartlara riayet ederek eksiksiz yerine getirmesine “**edâ**” denilir.
- **İade;** Mükellef, bir yükümlülüğü belirlenen vakit içinde fakat eksik bir şekilde edâ edip, sonra yine vakit içerisinde tam olarak tekrar yerine getirirse buna “**iâde**” adı verilir.
- **Kazâ;** Bir yükümlülüğü vakti çıktıktan sonra tam olarak yerine getirmeye “**kazâ**” denilir.

- **Azîmet;** Sözlükte azîmet, bir şeye kesin olarak yönelmek ve niyetlenmek anlamına gelir. Fıkıh terimi olarak azîmet; Yüce Allah’ın, mükelleflerin hepsi için bütün durumlarda yani meşakkat, zaruret ve ihtiyaç gibi geçici bir sebebe bağlı olmaksızın bağlayıcı olmak üzere ilkten koyduğu hükümlerdir.
- **Ruhsat;** sözlükte kolaylık anlamına gelir.
- **Rükün;** Bir şeyin varlığı kendi varlığına bağlı olan ve onun yapısının bir parçasını teşkil eden unsur demektir.
- **Şart ;** Bir şeyin varlığı kendi varlığına bağlı olan ancak onun yapısından bir parça olmayan iş veya vasıftır.
- **Sebep;** Varlığı hükmün varlığına, yokluğu da hükmün yokluğuna alamet olan durumdur.
- **Mâni;** Varlığı sebebe hüküm bağlanmaması veya sebebin gerçekleşmemesi sonucunu doğuran durumdur.

► TEMİZLİK

► Manevî kirlerden arınma :Tezkiye

Fıkhi terim **Tahâret**, hem maddi ve hakiki pisliklerden (**necâset**) hem de hükmi kirlilik halinden (hades) temizlenmeyi kapsamaktadır. Hatta bu kelimenin kalbin, gurur, kin, kıskançlık gibi ahlaki ve manevî kirlerden temizlenmeyi de kapsadığı ifade edilmektedir

- **Nezâfet** ise , sadece hakiki ve maddi pisliklerden temizlenmeyi ifade etmektedir. Her iki kelimenin eş anlamlı olarak kullanıldığı da olmaktadır.
- **Necasetten taharet** maddi pisliklerden temizlenmek
- **Hadesten taharet** hükmi kirlilikten temizlenmek
- **Hades** Abdestsizlik veya cünüplük sebebiyle insanda meydana gelen hükmi kirlilik ve sebebi
- Hükmi kirlilik olan hades, **büyük hades** (hades-i ekber) ve **küçük hades** (hades-i asgar) olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır.
- **Büyük hades:** Büyük temizlik (tahâret-ikübrâ) olarak da adlandırılan gusûl alınarak giderilebilen cünüplük (cenâbet), hayız ve nifas gibi hükmi kirliliklerdir.
- **Küçük hades:** Küçük temizlik (tahâret-isuğrâ) de denilen normal abdestle giderilebilen hükmi kirliliktir.
- **İstibra** küçük abdest bozduktan sonra vücuttaki idrar sızıntılarını temizleme
- **İstinca** büyük abdest sonrası temizlik
- **İstinaka** idrar yolunda necaset kalmadığına kalbin mutmain olması

► Necis Sayılan Maddelerin Çeşitleri:

Akıcı olup olmaması bakımından necaset:Katı necaset(camid),akıcı necaset(mayi)

Gözle görülüp görülmemesi açısından:

- **Görülen necaset(necasetti mer iyye):**Belli bir hacmi olup kuruduktan sonra gözle görülebilenler necasettir.
- **Görülmeyen necaset(necast i gayri merr i yye)** hacmi olmayan ,donup kalmayan ve kuruduktan sonra gözle görülmeyen necasettir.
Necisliği hakkında delil olup olmaması ve delilin kuvveti bakımından:Hafif (**necaset i hafife**) ve ağır (**necaset i galiza**) diye ayrılır.
- **Namazın Sıhhatine Engel Olan Necaset Miktarı:**
- **Ağır pislik** olarak kabul edilen necis madde eğer **katı** ise yaklaşık3,5gramı(1 dirhem) **sıvı** ise el ayasını (avuç içi)aşan mik. namaza engel olur.
- Bu miktardan az olan pislikler ise namaza mani değildir
- Hafif kabul edilen necaset ise bir organın veya örten elbisenin dörtte birinden az kısmına bulaşması ise namaza mani olmaz necaseti giderme imkanı var iken temiz olmayan bir maddenin af edilebilen miktarıyla namaz kılmak **Tenzihen mekruhtur**

► Dinen necis sayılanlar maddeler:

- Akan kan, domuz eti, içki, insan idrarı, dışkısı, ağız dolusu kusmuğu, eti yenmeyen hayvanların salyası, eti, idrar ve dışkısı necistir.

Etinin yenmesi ister helal ister haram olsun ,akıcı kanı olan kara hayvanlarından olup dini usullere uygun biçimde boğazlanmadan ölen veya öldürülen hayvanların etleride necistir.

- Eti yenen hayvanların idrar ve dışkısı **Maliki ve Hanberilere göre necis değildir. Şafilere göre necistir.**
- **Hanefilere** göre tavuk, kaz gibi kümes hayvanlarının dışkıları ağır pislik, sığır, koyun, geyik gibi dört ayaklı hayvanların dışkıları , at, eşek ve katırın idrar ve dışkısı , havada pisleyip kaçınılması zor olan atmaca, kartal, güvercin gibi kuşların pislikleri hafif pisliktir.
- Domuz ve köpek ihtilafı olmakla birlikte Canlı olan hayvanların dışkıları eti yenen hayvanlarınki hafif, yenmeyenlerinki ise ağır olarak nitelendirilmiştir.
- Eti yenen ancak dini usule göre boğazlanmayan ölen hayvanların derisi tabaklama işleminden sonra temiz sayılmıştır.
- **Hanefiler** domuzu, **Şafilere** köpek ve domuzu bu hükümden hariç tutmuşlardır.
- **Hanefiler mудар** olmuş hayvanın içine kan girmemiş boynuz, kemik diş ve tüy gibi katı maddelerini temiz saymışlardır.
- İnsanın idrarı, dışkısı, ağız dolusu kusmuğu, kanı, kadınlardan gelen kanlar, erkeklerden gelen meni, mezi ve vadi ağır necaset sayılmıştır.
- **Hanefiler ve Malikiler** meni necis olsa da kurumuşsa ovalandığı zaman bulunduğu yer temiz sayılır

► Temizlenme yolları Şunlardır

- Su ile yıkama, suda kaynatma, ateşe sokma, silme, ovalama, kurutma, kazıma, üzerine toprak serpmeye, içindeki suyun tamamını veya bir kısmını boşaltma, kimyasal yapısını değiştirme (istihale), tabaklama ve boğazlama.

► Suyun Kısımları:

- **Mutlak Su:** Özellik ve tabii durumunu koruyan, içine özelliğini değiştirecek başka mad. karışmadığı sudur. Mutlak suyun 3 öz. ve 2 tabiatı vardır.
- **Suyun özelliği** rengi, kokusu ve tadıdır.
- **Tabiatı** ise incelik ve akıcılıktır.
- Mutlak su temiz ve temizleyici olup olmamasın bakımından da gruplandırılmıştır. Suyun tem. Olmasından maksat maddi temizlik ve kullanım aracı olmasıdır. Temizleyici olması ise abdest ve gusül aracı olabilmesidir.
- **Mukayyet su** Su: içine tem. Bir mad. katılmasıyla tabii öz. ve niteliğini kaybeden sulardır. Meyve suyu, gül suyu, maden suyu birer mukayyet su örneğidir.
- Mukayyet sular normal su bulunmadığı zamanlarda sadece maddi tem. de kullanılabilir.

➤ **Mutlak sular temiz ve temizleyici olarak;**

1-Temiz ve temizleyici özellik taşıyan sular

:Rengi,kokusu ve tadı değişmemiş içine pis maddeler karışmamış, maddi ve hükmi tem. de kull. şüpheli hale gelmemiş sulardır. insanın, koyun, keçi, sığır,dev e gibi eti yenen hayvanların,atın ve yırtıcı olmayan kuşlarını içerek artık bıraktığı sular içlerine necaset düşmediği sürece temiz ve temizleyici sayılır.

2-Temiz ve temizleyici olmakla birlikte kullanılması mekruh olan sular:

Tavuk ve ördeğin,kedi gibi eti yenmeyen ve evde bulunması caiz ev cül hay. (köpek dışında) çaylak ,doğan gibi yırtıcı kuşların artığı olan sular böyledir.Fakat başka su bulunduğu bunlarla abdest ve gusül almak mekruhtur.

3-Temiz fakat temizleyici olmayan sular:Abdest ve gusül gibi hükmi tem. Kullanılmış sulardır.Bu sular maddi bak. tem. olsalar bile ikinci defa abdest ve gusülden kullanılmaz.

4-Temiz ve temizleyici olmayan sular: Pis su,içine düşen pislikten dolayı üç öz. kaybeden büyük su birikintileri ,büyük havuzlar ve akarsular böyledir.Köpeğin ,domuzun,yırtıcı hay. artığı olan sular pis sayılır.

5-Temizliğinde şüphe bulunan sular :Eşek ve katırın artığı olan sular böyledir.Temiz su bulunmadığında bunlarla gusül ve abdest alınır.şüpheyi ortadan kaldırmak içinde ihtiyaten teyemmüm yapılır.

➤ **Durgun su-akarsu**

- Akarsu ile büyük havuz niteliğindeki durgun sular, renk koku ve tat gibi 3 temel özelliğinden biri değişmedikçe içine düşen bir pislikten dolayı temiz ve temizleyicilik özelliğini kaybetmezler.
- Hanefi mezhebine göre bir saman çöpünü alıp götüren su akarsu böyle bir özelliğe sahip olmayan su ise durgun su olarak kabul edilir
- Durgun suların bir kadına büyük havuz diğer bir kısmı ise küçük havuz niteliğinde kabul edilerek hükümler ona göre belirlenir
- Hanefi mezhebine göre büyük havuz niteliği Ve durgun sular yüzeyi yaklaşık 50 metrekare olan sulardır borç deki havuzlara derinlik önemli değildir avuçlarından da elendi ve değmemesi havuzun büyük havuz olarak nitelendirilmesi için yeterlidir
- Şafii ve Hanbeli ler bu konuda hacminin ölçüsünü esas almış ve yaklaşık 206 litre ve daha fazla miktardaki suyu büyük havuz niteliğinde saymışlardır
- Maliki mezhebine göre ise normal abdest ve gusül suyu kabının alacağı su az su hükmündedir
- Akarsular ile büyük havuz niteliğindeki durgun sular 3 temel vasfından biri değişmedikçe yani rengi tadı kokusu bulunmadıkça içine düşen bir pislikten dolayı temiz ve temizleyici Lig özelliğini yitirmez
- Küçük havuz niteliğindeki durgun sular ise içine bir pislik düşmekle üç temel vasfında değişme olup olmadığına bakılmaksızın temiz ve temizleyici olmaktan çıkar
- Deppoy kuyuların temizlenmesi büyük veya küçük havuz hükmünde kabul edip boşaltılacak su miktarını ve temiz sahil mamasını buna göre belirlemektedir

➤ Manevi-Hükmi Pislikten Temizlenme Yolları

Abdest: Farsça ab(su) ve dest(el) kelimesinden oluşmakta ve el suyu anlamına gelmektedir. Arapça karşılığı vudu olup güzellik, parlaklık ve temizlik anlamındadır. Fıkıh terimi olarak belirli uzuvları usulüne göre yıkamak ve bazılarını da ıslak el ile mesh etmekten oluşan ibadet temizliğidir. Taharet-i

Suğra(küçük temizlik)

Abdestin Frazları:

1-Yüzü yıkamak

2-Kolları dirseklerle birlikte yıkamak

3-Başı meshetmek

4-Ayakları topuklarla birlikte yıkamak

Hanefi. 4

Yüz
Kollar
Baş mesh
Ayak

Şafii. 6

Niyet
Yüz
Kollar
Baş mesh
Ayak
Tertip

Maliki 6

Niyet
Yüz
Kollar
Baş mesh
Ayak
Muvalat(vila)

Hanbeli. 8

Niyet
Besmele
Yüz
Kollar
Baş mesh
Ayak
Muvalat(vila)
Tertip
Ovalama

➤ Abdestin vacibi yoktur ✨

➤ **Caferiler** ayakların yıkanmasının değil mesh edilmesinin farz old. benimsemişlerdir.

➤ Abdestin çeşitleri

➤ Abdest farz, vacip ve mendup olmak üzere 3 kısma ayrılır.

➤ **Farz**, Her çeşit namaz, tilavet secdesi için abdest almak farzdır.

➤ **Vacip** Kabe yi tavaf için Hanefilere göre vacip diğerlerine göre farzdır.

➤ **Mendup**, Sürekli olarak abdestli bulunmak, ezan okumak, ezberden Kur'an okumak, dini ilimleri okuyup okutmak cenaze yıkamak için abdest almak menduptur.

➤ **Abdestin başlıca sünnetleri şunlardır:**

- Abdeste niyet etmek,
- Bismele ile başlamak,
- Önce elleri bileklerle birlikte üç defa yıkamak,
- Ağız ve burnu su ile iyice temizlemek (mazmaza ve istinşak), dişleri fırçalamak,
- Sakalın içine su girmesini sağlamak,
- El parmaklarını birbirine sokup ovuşturmak,
- Başın tamamını elin ıslaklığıyla meshetmek, boynu meshetmek,
- Abdest uzuvlarını yıkarken bu sayılan sıraya uymak,
- Abdeste sağ uzuvlardan başlamak, bu uzuvları üçer defa yıkamak ve su ile iyice ovmak,
- Abdest azalarını yıkarken araya başka birşey sokmamak.

➤ **Maide Suresi, 6. ayet:** Ey iman edenler, namaza kalktığınız zaman yüzlerinizi ve dirseklere kadar ellerinizi yıkayın, başlarınızı meshedin ve her iki topuğa kadar ayaklarınızı da (yıkayın.)

➤ **Abdestin adabı olarak şunları sayabiliriz**

- Abdest alırken -mümkünse- kibleye dönmek,
- Abdest suyunu vücuda ve elbiseye sıçratmamak,
- Konuşmayıp abdest dualarını veya bildiği başka duaları okumak,
- Suyu ölçülü kullanmak,
- Abdest sonunda kelime-i şehâdet getirmek.
- Abdestten sonra içilebilir ise abdest alınan sudan bir miktar içmek ve Kadr sûresini okumak.

➤ **Sahih rivayetlere göre Hz. Peygamber (s.a.s.) abdestin bitiminde,**

- أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ
- Ben şahitlik ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur. Yine şahitlik ederim ki Muhammed O'nun kulu ve elçisidir. Allah'ım! Beni tövbe edenlerden ve temizlenenlerden eyle)

➤ **Abdesti bozan durumlar:**

1-İdrar ve dışkı yollarından idrar, dışkı, meni, mezi, kan, gibi bir necasetin herhangi bir sıvının veya mad. çıkması ve yellenmek

➤ **2-Vucudun herhangi bir yerinden kan, irin, herhangi bir necis mad. çıkması;**

Ağızdan çıkan akıcı kan tükürükten fazla veya buna eşitse bozar. Vücuttan çıkan kan çıktığı yerin çev. dağılmadığı sürece abdest bozulmaz. Yaradan çıkan irin ve sarı suda böyledir. Bu sıvıların silinmesi halinde de bozulmaz. **Şafilere ve Malikilere** göre, idrar ve dışkı yollarının haricindeki bir yerden çıkan kan ve benz. mad. abdesti bozmaz.

➤ **Ağız dolusu kusmakta** abdesti bozar ama **Şafilere** göre bozmaz.

➤ **3-Bayılma, delirme, sarhoş olma, uyuma gibi** şuurun kont. engel olan durumlar abdesti bozar.

➤ **4-Hanefilere** göre rukulu ve secdeli namazda sesli gülme **abdesti bozar** diğer mezheplerde ise **sadece namaz** bozulur.

➤ **5-Cinsi münasebet.** Şafilere göre erkek ve kadının tenlerinin birbirine değmesi ile Maliki ve Hanberilere göre temastan cinsel haz duyulmasıyla bozulur.

➤ **6-Mazeret halinin sona ermesi.** Teyemmüm eden kimse suyu bulunca, meshli kişinin mesh süresi dolunca, özürlü kimse içinde namaz vakti çıkınca abdesti bozulmuş olur.

➤ Hanefiler dışındaki **üç mezhebe göre** bir kimsenin kendi cinsel organına temas da abdesti bozar

➤ Bir kimse abdest aldığı kesin olarak bilsede abdestinin bozulup bozulmadığını tereddüt etse malikilere göre abdesti bozulmuş olur diğer üç mezhebe göre bu durumda abdest bozulmuş sayılmaz

➤ Ağlamak gözden yaş gelmesi kabuk bağlamış yaranın kabuğunun kan çıkmak sızın düşmesi tükürük ve sümüşe az miktarda kan karışması ağız dolusu olmayan kusma ısırılan elma ayva gibi sert bir meyve veya kullanılan misvak diş fırçası üzerindeki akıcılığı olmayan kan (diş eti kanaması hariç) sıvrisinek pire gibi haşeratin emdiği namazda uygulama namazda sessiz gülme tırnak kesme ve traş olmak abdest bozmaz

➤ **Özürlünün abdesti:**

➤ Devamlı Burun kanaması idrar tutamama devamlı kusma yaranın devamlı kanaması, kadınların akıntısı gibi abdesti bozan ve kısmen süreklilik taşıyan bedeni rahatsızlıklara **özür (mazeret)** böyle kimselere **özürlü (mazur)** denir.

➤ En Az bir namaz vakti süresince devam eden ve bir sonraki namaz vaktinde en az 1 defa görünen bedeni rahatsızlıklar özür hali sayılır

➤ Özürlü kimseye her namaz vakti için abdest alır. O vakit içinde dilediği kadar ibadet edebilir, namaz vaktinin çıkması ile özürlünün abdesti de bozulmuş olur

➤ **İmam Şafiiye göre** özürlü kimsenin her namaz için ayrı ayrı abdest alması gerekir. **Hanefilere göre** özürlü kimse her namaz vakti için abdest alması gerekir

➤ **Kadınlara özel** durumlarda **aybaşı ve lohusalık** özür değil, **kanamalar ve devamlı akıntılar (istihare)** özür sayılır

► Mesh ve Hükümleri

- Mesh: Bir şey üzerinde eli gezdirmek ,o şeyi elle silmek anlamındadır.

1-Meshler üzerine mesh etmek :Meshin geçerli olabilmesi için mestin abdestli olarak giyilmesi, yıkanması gereken yerleri kaplamış olaması, dayanıklı ve sağlam mad. yapılmış olması **6 km** yürünebilmesi, altında veya üstünde ayak parmaklarının üçü girecek şekilde bir delik bulunmaması mestin içine su almaması gerekir.

- **Hanefilere** göre ayakları aynı şekilde örten çizme potin yol yürünebilecek dayanıklılıkta çorap mest hükmündedir

- Üzerine deri kaplanmış veya altlarına önce vurulmuş çorap üzerine mesh edilir

- **Ebu Yusuf ve İmam Muhammed** Altına pençe vurulmuş olması şartını aramaksızın kalın ve içini göstermeyen dayanıklı keçe ve yün çoraplar üzerine mesh edilebileceği görüşündedirler

- Mesh edilen Nesrin ayakran çıkması, Nesrin içine giren suyun bir ayagin yaridan fazlasini ıslatması Mesa süresi dolması meshi bozar

- **Mesh süresi** yolcu olmayanlar için 24 saat, yolcular için 72 saattir.

- Mestlin abdestli olarak giyilmesi den sonra **ilk hadesle** mesh süresi başlar

- **2-Sargı üzerine mesh etmek** :Sağlık için meshetmek de zararlı ise ondanda vazgeçilebilir.Sargının çoğunluğunu sadece bir defa mesh etmek yeterlidir.Sargının abdestsiz veya cünüp iken sarılmış olması meshe mani değildir.Süresi yoktur.Özür hali devam ettiği sürece geçerlidir.Sargı değiştirilirse yeni sargının mesh edilmesi şart değildir,müstehaptır.

► Gusül ve Hükümleri

- Bütün vücudun temiz su ile temiz su ile yıkanması şek. yapılan hükmi temizliktir.(Boy Abdesti)

- Dinen farzdır.Gerktiren durumlar cünüplük,hayız ve nifastır.

- Cuma ve bayram namazlarına gitmek,toplantılara katılmak için ,yolculuktan dönen,baygınlıktan ayılan,hac ve umre için ihrama giren kişilerin,istihaze kanından temizlenen kadının gusletmesi sünnet veya müstehaptır.

- **Yeni müslüman olan Maliki Hanbeli VACİB Şafi Hanefi MENDUP**

Guslün Farzları:Hanefi ve Hanbelilere guslün farzı 3.

- 1- Ağız su ile yıkamak(mazmaza),

- 2- Burna su çekmek(isninşak)

- 3- Bütün vücudu yıkamaktır.

- **Maliki ve Şafilere** göre ağız ve burnun yıkanması sünnettir.

- **Hanefilere** göre niyet sünnet,diğerlerine göre farzdır.

- **Malikilere** göre vücudu ov almak ve gusule ara vermemek farzdır.

- **Hanbelilere** göre besmele farz,hayız nifas sebebiyle gusül için saç örgüsünün açılıp yıkanması gerekir

- **Cünüplük:** Fıkıh dilinde cünüplük, cinsel ilişki veya başka bir yolla meninin şehvetle gelmesi (inzâl) sonucu oluşan hükmi kirlilik halidir

- Meninin uyku halinde gelmesi veya uyanırken iradi ya da gayri irade gelmesi sonucu değiştirmez

- **Şafilere hariç** cünüplük için meninin şehvetle gelmesini şart gördüklerinden ağır kaldırma, düşme, öksürme, hastalık sebebiyle meninin gelmesi cünüplük sayılmaz

- **Uyandığında** ihtimam olduğunu hatırlamayan elbisesinde meni bulduğunda öğren kimsenin gusletmesi gerekir

- **Teyemmüm** büyük ve küçük hükmi kirliliği (hades) gidermek maksadıyla, temiz toprak veya toprak cinsi sayılan bir maddeye eller sürüp yüzü ve iki kolu meshetmektir.

Teyemmümün farzları

- **1.Niyet, 2.Elleri** iki defa temiz bir toprağa veya taş, kum gibi toprak cinsi maddelere vurup birinci vuruşta yüzü, ikincisinde de kolları meshetmektir.
- Temiz Kuru ve temiz Kuru ve tozlu toprakla teyemmüm edilebileceği gibi taş kum çakıl tuğla kiremit gibi maddelerle de yapılabilir
- Namaz vakti girmeden teyemmüm edilmesi caizdir
- **Hanefilere** su bulunmadığı mazeret hali kalkmadığı sürece bir kimse yaptığı teyemmümle dilediği kadar farz ve nafile namaz kılabilir **Diğer mezhepler** teyemmümün geçerli olabilmesi için namaz vaktinin girmiş olması gerekir ve bir teyemmümle birden fazla farz namaz kılınamaz
- **Hanbeliler** birden fazla kaza namazı kılınabilir
- **Teyemmümün gerekli olma halleri ;**
- Abdest veya gusle yetecek miktarda suyun bulunmaması.
- Suyu kullanmayı engelleyen fiilî bir durumun veya suyu kullanmamak için dinen geçerli bir mazeretin bulunması.
- **Teyemmümü Bozan Durumlar ;**Abdesti bozan ve guslû gerektiren durumlar teyemmümü de bozar.
- Teyemmüme başvurmaya sebep olan mazeretin ortadan kalkması. -namaz kılan kimsenin namaz esnasında suyu görmesi

➤ **Kadınların Özel Halleri**

- **Hayız** kadının rahminden hastalık ve lohusalık dışında belirli aralıklarla ve bir süre kan gelmesidir.
- **Hanefilere** göre hayızın en az süresi üç gün üç gece , en uzun süresi ise on gün on gecedir İki adet arası temizlik 15 gün
- **Şafiilere** göre En az süre 1 gün 1 gece en uzun 15 gün iki adet arası temizlik 15 gün
- Kadının hayuzdan kesilip temizlik dönemi **Tuhr**
- Hayız gören kadına **haiz**, hayız görmeyecek yaşa ggelip hayuzdan kesilenler **ayise** denir
- **Hayzin hükümleri**
- Hac ibadetin eda ederken Kabe'yi tavaf hariç bütün ibadetleri yapar **Ziyaret tavafını** yapmak üzere temizleninceye kadar Mekke'de bekler
- **Hanefilere göre** hayızlı tavaf yapılmasının geçerli olması için ceza kurbanı kesilmesi gerekir
- **Malikiler** mushafı eline alacağı ve okuyacağı görüşü
- **Diğer mezhepler** mushaf alması okuması, mescide girmesi, caiz değil mecburi durumda mescide girebilir, dua niyetiyle sureleri okuyabilir
- Hayızlı kadınla **cinsel ilişki** haramdır Cezası **Hanefiler ve Şafiiler** ilk günlerde **1 dinar(4.25 altın)** son günlerde yarısı sadaka mustehap **Hanbeli** sadwaka vacib **Maliki** mali kefaret yok
- **Hanefiler** hayız kesildikten sonra bir namaz vakti geçtikten sonra gusül yapılmasa da cinsel ilişki caiz

➤ Hayiz halindeki kadının yapamadığı durumlar

Farzveya nafile herhangi bir namaz kılması

- Tilavet secdesi yapması
- Kabe'yi tavaf etmek
- Kur'an okumak ve eline alması
- Mescide girip orda kalması
- Cinsel ilişki de bulunması
- Oruç tutması
- **Nifas** Fıkıh dilinde nifas/ lohusalık doğumdan hemen sonra kadından gelen kan gelmesidir
- **Hanefi ve Hanbeliler** en uzun nifas süresi **40**
- **Maliki ve Şafiiler** en uzun nifas süresi **60**
- Nifasin **alt sınırı yoktur**
- Hayiz halindeki dini hükümler geçerlidir
- **İstihaze** rahmin içindeki damarlardan hayız ve nifas hali dışında ve bir hastalık veya yapısal bozukluk sebebiyle gelen kana denilir.

➤ NAMAZ VE HÜKÜMLERİ

- Namaz, Farsça bir kelime olup Arapça karşılığı "**salât**"tır. Salât, sözlükte dua etmek, yalvarmak, rahmet etmek gibi anlamlara gelir. Namaz kılan kişiye "**musallî**" denir
- Şekle bağlı ibadet **ibadeti Mersume**
- Hanefî fıkıh bilginlerine göre, namazlar, şer'î hükmü açısından farz, vacip, sünnet ve nâfile olmak üzere dört çeşittir.
- **Farz Namazlar**; farz-ı ayın ve farz-ı kifâî olmak üzere iki kısma ayrılır. Günlük beş vakit namaz ile haftalık cuma namazı farz-ı ayındır. Cenaze namazı **farzı kifaye** dir
- **Vacip Namazlar**; Vacip namazlar kulun fîline bağlı olmayan **li aynihi vacip**) kulun fîline bağlı **li gayrihi vacip**
- yatsı namazından sonra kılınan üç rekât vitir namazı ile ramazan ve kurban bayramlarında ikişer rek'at kılınan bayram namazları **vacip** namazlardır.
- **Tilavet secdesi, kusuf , Nezir, sehiv, bozulan namazın kazası vacip**
- **Sünnet Namazlar**; farz namazlardan önce veya sonra Hz. Peygamber (sav)'in sünnetine uyularak kılınan namazlardır.
- Bunlara **revâtib** adı da veriler. Bunlardan bir kısmı sünnet-i müekkede, bir kısmı da sünnet-i gayr-i müekkede olarak isimlendirilir. Gayri müekkede sünnetlere müstehab ve mendub da denir.
- **Nâfile Namazlar**; nâfile kelimesi geniş anlamıyla farz ve vacip namazların dışında kalan bütün namazları ifade eder. **(Regaib)** Sünnet namazlar da bu kapsamda sayılır. **(tatavvu)**
- Teheccud, kuşluk, istihare, evvabin, tahiyyatul mescid, yolculuk, hacet, tesbih, yağmur duası, ihrama giriş namazı

➤ NAMAZIN FARZLARI VE VACİPLERİ

Ergenlik yaşına ve belli bir akıl olgunluk düzeyine gelmiş her müslümanın namaz kılması **farzı Ayn**

- **Şartları** Müslüman olmak, Buluğ, Akıllı olmak
- Bu şartlara **namazın vücup şartları** yani kişinin namaz kılmakla yükümlü olması şartları denir
- **Namazın farzları**
- Namazın 6 içinde 6 dışında toplam 12 farzı vardır
- Namazın dışındaki farzlar **şurutüs Salât(şartı)**
- Namazın içindeki **erkanus Salât(rükun)**
- **Huruci bu sunih** kişinin kendi isteğiyle namazdan çıkması **Ebu Hanife göre rükun**
- **Ebu Yusuf ve Muhammed** teşehhüt miktarı oturmakla namaz rükunları itibariyle tamamlanır
- **Şafii Maliki** namazdan çıkmak için birinci selamın verilmesi **farzdır**
- **Hanbeli** iki tarafa selâm verilmesi **farzdır**
- **Hanefi** selam vermek vaciptir
- **Terip** Farzlar arasında sıraya riayet **Şafi ve Hanbeli göre** namazın rükunudur

➤ NAMAZIN FARZLARI

➤ Hadesten taharet	İftitah tekbiri
Necasetten taharet	Kıyam
Setri avret	Kıraat
İstikbali kıble	Rûku
Vakit	Secde
Niyet	Kaide Ahire

- **Tadili Erkan** namazın rükunlarının düzgün bir şekilde yapılması **Ebu Yusuf ve Hanefi dışındaki 3 mezhebe göre farz** İmam Muhammede göre **vacip**
- **Tuma'nine** Rükûda bir süre beklemek
- **Kavme** Rukudan doğruluktan sonra kıyamda bir süre ayakta beklemek
- **Celse** iki secde arasında bir süre oturarak beklemek
- Bunlar Tadili Erkan'ın esaslarındandır

➤ **Namazın Şartları**

- **Hadesten taharet:** Namaz kılacak kişinin vücudunu kirlerden arındırmasıdır.

Necasetten taharet: Namazın geçerli olabilmesi için bedende, elbisede ve namaz kılınacak yerde necis yani dinen pis sayılan ve namazın sıhhatini engelleyecek miktara ulaşan necis maddelerin bulunmaması şarttır.

- **Setr-i avret:** Örtülmesi farz olan, başkalarının bakması câiz olmayan uzuvların örtülmesidir.
- **Erkek** göbek diz arası **Hanefi** diz kapakları da avret **diğerleri** avret değil **Kadın için** yüz el ve ayak dışındaki bütün vücuttur **imam Malik başörtüsü farz olduğu için ayrıca namazın farzları arasında saymaz**
- Kadının basının 4/1 veya uyluğunun 4/1 açık namaz kılmasında **Ebu Hanife ve Muhammed'e göre** namaz geçersiz **Ebu Yusuf'a göre** basın yaridan fazlası açık olmadıkça namaz geçerli
- Kadın başörtüsü namaz kılarsa sonra iade etmeli **iman Malik** vakit çıktıktan sonra iade gerek yok çünkü başörtüsü normalde **farzdır**
- **İstikbal-i Kible:** Müslümanların kiblesi olan Kâbe-i Muazzama'ya doğru yönelmek demektir. 45 derece sağa sola sapma kibleden sapma sayılmaz
- Bir kimse namazda iken özürsüz göğsünü kibleden çevirecek olursa namaz bozulur
- Hastalık düşman yırtıcı hayvan korkusuyla kibleden dönmeye kendisi için en rahat olana da döner
- **Tahari** kible yönü araştırılması

- **Vakit:** Bir namazın vakti girdiğinde kılınmasıdır. Örneğin sabah namazı imsak vaktinden güneşin doğuşuna kadar kılınmalıdır.
- Niyet edilirken hangi farz namazının kılındığını belirlenmesine **tayin** şarttır
- **Eda** farz namazın vakti içinde kılınması **Kaza** vaktinin çıkmasından sonra kılınması **iade** Eda Diren bir ibadetin taşıdığı bir eksiklik sebebiyle vakti içinde yeniden ifa edilmesi
- **Sabah Namazı vakti** Fecr-i Sadık da denilen ikinci fecrin doğmasından güneşin doğmasına kadar olan süre sabah namazının vaktidir
- **fecr-i Sadık** sabaha karşı doğu ufkundan tanyeri boyunca genişleyerek yayılan bir aydınlıktır Bu ikinci Fecri **enlemesine** beyazlık anlamında **beyazı müsta'riz** denir bu vakit aynı zamanda sahurun sona erip orucun başlaması imsak vaktidir
- **Fecri kazib** birinci fecir sabaha karşı doğuda tan yerinde ufuktan göğe doğru yükselen piramit şeklinde donuk ve beyazlık yazıktır yani uzayıp giden beyazlık beyazı mustatıl denir
- **İsfar** sabah namazının ortalık biraz aydınlandıktan sonra kılınmasıdır
- **Tağlis** ikinci fecir doğar doğmaz karanlıkta namazın kılınması **Hanefi** sadece kurban bayramı ilk günü Müzdelife de bulunan hacıların o günün sabah namazını kılar **Diğer mezhepler** tağlis olarak faziletlidir
- **Öğle Namazı vakti Ebu Hanife göre** güneşin tepe noktasını geçip batıya meyletmesiyle başlar herşeyin gölgesinin iki misli oluncaya kadar devam eder **(asrı sani,)** vakit çıkar **Ebu Yusuf imam Muhammed ve diğer üç imama göre** kendisinin bir misline ulaştığı ana kadar **(asrı evvel)** namaz vakti çıkar
- **İkinci namazı vakti Ebu Hanife** herşeyin gölge uzunluğu kendi uzunluğunun iki katına çıktığı andan **Diğer mezhepler** bir katına çıktığı andan itibaren başlar
- **Aksam namaz vakti** güneşin batmasıyla başlar şafak kaybolunca ya kadar **İmamı Azam** şafak aksam ufukta kızılıktan sonra gelen **beyazlık Ebu Yusuf, Muhammed ve Diğer üç mezheb** şafak ufukta meydana gelen **kizilliktir** Aksam namaz vakti dar olduğu için ilk vaktinde kılmak **müstehaptır**
- **Yatsı namazı vakti** şafağın kaybolmasından ibaslar ikinci fecrin doğmasına kadar

- **Örfi gündüz** güneşin doğmasından batmasına kadar olan süre

Şer'i gündüz Fecri sadıktan güneşin batmasına kadar olan süre örfi gündüzden uzundur

- **İbrad** öğleni geciktirip serinlikte kılma
- **Mekruh vakitler**
- **Hiç bir zaman kılınmayacak üç vakit**
- **Şürûk** Güneşin doğmasından yükselmesine kadar süre, 40-45 dk
- **İstiva** Güneşin tepe noktası
- **Gurûp** Güneşin batma zamanı bu vakitte sadece **ikinci farzı kılınır**
- **Sadece nafil namaz kılmanın vakitleri**
- Fecrin doğmasından sonra, sabah namazı kıldıktan sonra güneş doğuncaya kadar, ikinci namazını kıldıktan sonra güneş batıncaya kadar, Akşam namazı farzından önce, bayram namazları öncesi, bayram namazları sonrası camide, Arafat Müzdelife cemleri arası, farz namazın vakti daralması, tarza durulmak üzere kamet getirirken (sabah sünneti hariç) Cuma günü hatip minbere çıkmasından Cuma namazı sona erinceye kadar (**bu vakitlerde kaza namazı kılınabilir**)

➤ **Kutuplarda Namaz**

- Namaz vakitleri tam olarak belirlenemiyorsa belirlenebilen **en yakın bölgedeki namaz vakitlerinde göre** kılarlar
- Güneşi uzun bir müddet batmayan veya doğmayan yerlerde en yakın bölgeye itibar edilir
- **Niyet** Namazın geçerli olması için niyetin gerekli olduğunun namazın **sihhat** şartı **Şafii Maliki rükun**
- Dil ile yapılması **müstehaptır**, **Maliki** dil ile caizse de söylenmemesi daha iyidir
- **Hanefi** farz , vitir, adak, bayram namazların da **tayin** şarttır
- **Cuma namazında** vaktin namazına niyet yeterli olmaz, çünkü Cuma vakti değil, öğle namazının vaktidir
- **Cemaatle** namaz halinde **imama uymaya da niyet edilmesi** gerekir, imamın imamlığa niyet etmesi şart değildir, kadın cemaat varsa onlara imam olmaya niyet etmesi gerekir
- **Niyetin zamanı**
- İftitah tekbiriyle birlikte yapılması Efdal, çoğunluk tekbir alondıktan sonra niyet niyet olmaz, Diğer görüş Sübhaneke den sonra yada euzudan önce edilen niyetle namaz geçerli, **Şafii** niyetin hemen tekbirden önce veya tekbirle birlikte yapılması gerekir.

➤ NAMAZIN RÜKUNLARI

İftitah tekbiri tahrimî ,namaza başlarken Allahuekber cümlesinin söylenmesidir.**Ebu Hanîfe ve Ebu Yusuf bunu şart** olarak,**Ebu Muhammed ve diğer üç mezhep rükundur**

- Kolu başı açık kadın tekbir alıp sonra örtse **şart diyenlere göre geçerli ötekilere göre geçersiz**
- **Kıyam** doğrulmak, dikilmek, ayakta durmak
- **Hanefi** farz ve vacip namazlarda sabah sünnetinde kıyam **bir rükun**
- **Kıraat** namazda kıyamda iken asgari üç ayet okumaktır.Kıraatin ilk iki rekatta olması **vaciptir**
- **Hanefi** imama uyan kişinin kıraat yükümlülüğü yok,**cehri namaz ise** imamı dinler değilse susar
- **Maliki ve Hanbeli cehri namazda** bir şey okumayıp sadece dinlerŞafii cehri namazda **Fâtiha okur**
- **Besmele** Şafii göre kıraatte Fatiga dan olduğu için okunmalı
- **Hanefi** Arapçayı öğrenene kadar kendi dilinden okuyabilir
- Dili kıpırdamadan ve ses çıkarmaksızın zihinden kıraat **saymamıslar**
- **Zellelul kari** Kur'an okuyuş hatası
- **Şafii ve Hanbelilere göre** Fatiha dışında kasıtlı olmamakla meydana gelen hatayla namaz bozulmaz

- **Rükû** elleri dizlere erecek şekilde öne doğru eğilmektir
- Bir müddet rükûda beklemek **(tuma'nine)bir süre kıyam** vasiyetinde beklemek **(kavme)**Ebu Yusuf ve **Hanefi** dışındaki üç mezhebe göre **farz, Ebu Hanife ve Muhammede göre vaciptir**
- **Secde** yüz ,eller,dizler,ayak parmaklarının üzere 7 uzuv üzere yere koymaktır
- **Hanefi** alın ayak **farz,İmam Züfer Şafii, Hanbeli** yedi uzuvun her birinin bir kısmı yere değmesi **farzdır**
- **Maliki** alnın bir kısmı **farz**
- **Kadei Ahire** son oturuş, teşehhüt miktarı(**Tahiyyat okuyacak**) kadar oturup beklemek,
- **Şafii Hanbelilere göre** teşehhut artı salavat getirmek
- **Maliki** selam vermeye elverişli bir süre oturmak
- **SEHİV SECDESİ**
- Yanılma ,unutma, dalgınlık gibi durumlarda vaciplerden birini terk yada tehir durumunda namazın sonunda ocılan secdedir
- **Hanefi** göre **vacip,Maliki Şafii** göre **sünnet,Hanbeli** durma göre
- **Gerektiren durumlar** rüknun tekrarı, Takdim tehir,ara verme,kıraat eksikliği fazlalığı, secde rükû hatası, Kadei hatası, Tahiyyati terk

➤ NAMAZIN VACİPLERİ

Namazı "Allahu ekber" gibi tekbir ifade eden bir cümle ile başlamak. (Şâfiî, Mâlikî ve Hanbelî mezheplerinde farzdır.)

- Fâtiha sûresini okumak (diğer üç mezhepte her rek'atta okumak farzdır).
- Farz namazların ilk iki rek'atında, vacip, sünnet ve nâfile namazların her rek'atında Fâtiha'dan sonra kısa bir sûre veya buna denk miktarda ayet veya ayetler okumak (Sûre eklemek anlamında "zamm-ı sûre" denen bu işlem diğer mezheplerde sünnettir).
- Fâtiha'yı zamm-ı sûreden önce okumak. Farz namazlarda farz olan kıraati, ilk iki rek'atta yerine getirmek.
- Tek başına namaz kılarken, öğle ve ikindi namazları ile gündüz vakti kılınan nâfile namazlarda kıraati gizli yapmak.
- İmam olan kimsenin, cemaatle kılınan namazlardan sabah, cuma, bayram, terâvih, vitir namazlarının her rek'atında, akşam ve yatsı namazlarının ilk iki rek'atlar kıraati açıktan yapması, öğle ve ikindi namazlarının bütün rek'atlarıyla akşam namazının üçüncü ve yatsı namazının da son iki rek'atında kıraati içinden yapması vaciptir.

- Secdede sadece alın ile yetinmeyip alın ile birlikte burnu da yere koymak.
- Üç ve dört rek'atlı namazların ikinci rek'atının sonunda oturmak (ka'de-i ulâ).
- İlk ve son oturuşlarda tahiyyatı okumak.
- Namazın farzlarında sıraya (terfîb) riayet etmek.
- Namazın sonunda sağ ve sol taraflara selam vermek. Ancak, Hanefîler'de bir görüşe göre, sağ tarafa selam vermek vacip, sol tarafa selam vermek ise sünnettir.
- Ta'dîl-i erkâna riayet etmek. Bu, Ebû Yusuf ve diğer üç mezhebe göre farzdır.
- Vitir namazında kunût duasını okumak ve kunût tekbirini almak.
- Bayram namazlarına mahsus üçer ilâve tekbir almak.
- Sehven farzın geciktirilmesi ve vacibin terk veya geciktirilmesinden dolayı sehiv secdesi yapmak.
- Namazda okunan secde ayetlerinden dolayı tilâvet secdesinde bulunmak.

➤ NAMAZIN SÜNNETLERİ

Sünnetin yapılmasıyla sevap teki cezası **(ikab)** yok sadece kinama **(itab)** vardır

➤ Sünnetin kasten terki **isaet**

- Beş vakit farz ve cuma namazında ezan okumak ve kâmet getirmek.
- İftitâh tekbirinde elleri yukarı kaldırmak.
- Kıyamda sağ eli sol el üzerine koymak.
- Namazların başlangıcında Sübhâneke'yi içinden okumak.
- Rükûya ve secdeye giderken, secdeden kalkarken "Allahu ekber" demek ve rükûdan kalkarken "Semi'allahu limen hamideh" demek.
- Rükûda en az üç defa "Sübhane rabbiye'l-azîm" ve secdelerde en az üç defa "Sübhane rabbiye'la'lâ" demek.
- Kıyamda bir özür yoksa iki ayak arasını dört parmak kadar açık bulundurmak.
- Rükûda incikleri (diz'in arkasını) dik ve sırtı düz tutmak ve parmak aralıkları açık olduğu halde dizleri tutmak.
- Secdeye giderken önce dizleri, sonra elleri, sonra yüzü yere koymak.

- Secde oturuları ile teşehhüd oturularında sol ayağı yere yatırıp üzerine oturmak, sağ ayağı ise dikmek ve ayak parmaklarını kibleye yöneltmek.
- Ka'de ve celselerde (secde oturularında) elleri parmaklar az açılarak uyluklar üzerine koymak.
- Secdede karnı uyluklardan, dirsekleri yanlardan ve dirsekleri yerden uzak tutmak.
- Tahiyat esnasında "Lâ ilâhe" denirken sağ elin şehâdet parmağını kaldırmak; bu halde başparmak ile orta parmak halka edilir ve diğer iki parmak yumruk halinde bükülür.
- Farz, vacip ve müekked sünnetlerin son oturusu ile gayri müekked sünnet ile nâfile namazların her oturusunda tahiyattan sonra Hz. Peygamber (sav)'e ve âline salât ü selam okumak.
- Her namazın son oturusunda selam vermeden önce Kur'ân'da bulunan veya hadislerde yer alan dualardan okumak.
- Namazın sonunda selam verirken yüzü önce sağ tarafa, sonra da sol tarafa çevirmek.
- Kur'ân-ı Kerim'i namazda sırasıyla okumakta bir sakınca yoktur.

➤ NAMAZIN MÜSTEHAPLARI

- 1. Namaz esnasında iken hem görünüşte hem iç dünyada bir tevazu, sükûnet ve huzur içinde bulunmak.
- 2. Kıyafete çeki düzen vermek. Meselâ gömlek gibi düğmeli bir giysi giyildiğinde düğmelerini iliklemek.
- 3. Kamet sırasında "**hayye alel felâh**" denirken imam ve cemaatin namaz için ayağa kalkması.
- 4. "Kad kametî's-salâh" denilirken imamın namaza başlaması, müezzini fiilen tasdik etmek anlamına geleceği düşüncesiyle âdâbdan (müstehap) sayılmıştır. Fakat imamın kametin bitmesini beklemesinde ve kamet bittikten sonra namaza başlamasında da bir beis yoktur. Hatta Ebû Yûsuf ile diğer üç mezhep imamına göre en uygunu kamet bittikten sonra namaza başlanmasıdır. Çünkü bu suretle cemaate saflara çekidüzen verme fırsatı tanınmış olur. Kamet getirilirken camiye giren kişi ayakta beklemeyip, hemen oturur ve cemaatle birlikte ayağa kalkar.
- 5. Erkekler ıftitah tekbiri alırken ellerini yentilerinin dışına çıkarmak.
- 6. Namaza dururken kalbin ameli olan niyete lisanın fiili olan sözü eklemek. Söyleme kalbin amelini engelliyorsa kalbin niyeti ile yetinmek gerekir.
- 7. Namazda bulunan erkek ve kadının huşû üzere olup kıyamda secde yerine, rükûda ayaklarının üzerine ve secdede burnun iki kanadına, otururken kucağına ve uyluk üzerlerine ve selâmda omuz başlarına bakması.
- 8. Namaz esnasında mümkün oldukça öksürüğü, geğirmeyi gidermek ve esneme durumunda ağzı tutmak, dudakları dişlerle olsun kapamak; bu da yeterli olmazsa sağ el ile kapamak.
- 9. Tek başına namaz kılan kişinin, rükû ve secde tesbihlerini üçten fazla yapması.

➤ Namazin Mekruhlari

- **Tahrîmen** mekruh olanlar namazın vacipleri terk etmek bazı müekked sünnetleri terk etmek
- **Tenzihen** mekruh olanlar namazın gayri müekked sünnetleri terk etmek ve hedeflerine aykırı davranmak
- Namaz kılarken bir özür bulunmaksızın yere, direğe, duvara, değneğe dayanmak;
- Namazda bir özür bulunmaksızın birkaç adım yürümek.
- Namazdan önce veya namaz esnasında erkekler için elbiselerinin kollarını dirseklere doğru toplamak.
- Namazda secdeye giderken dizleri yere koymadan elleri yere koymak.
- Namazda elbise, beden veya sakalla oynamak.
- Cemaatle kılınan namazda imamdaki önce davranmak
- Rükû ve secdede tesbihleri söylememek
- Abdesti sıkışık olarak namaz kılmak
- Namazi temiz olmayan şeylere karşı kılmak

Namazı bozan durumlar

1- Konuşmak, Kendisi işitecek kadar gülmek.

2- Bir farzı terk etmek.

4- Dünya işi için veya ağrı, üzüntü sebebi ile, yüksek sesle ağlamak.

5- Ah, of diye inlemek, uf diye sıkıntıyı bildirmek. Hasta, elinde olmadan ah, of derse bozulmaz.

6- Özürsüz öksürmek, esnemek,geğirmek

7- **Ameli kesir.** Namaza aykırı, namazda olunmadığı izlenimi verme

8- Kendi işitemeyecek kadar sessiz okumak.

9- İmamdan ileri durmak.

10- Özürsüz bir saf kadar yürümek.

11- Saçını veya sakalını taramak.

12- Çocuğunu kucaklamak.

13- Bir şey yiyip içmek, Diş arasında kalan nohut kadar şeyi yutmak.

14- Namaz kılarken herhangi sebeple abdest bozulursa

15- İki eliyle başındaki takkesini çıkarıp giymek.

16- Özürsüz, göğsünü kiblede çevirmek.

➤ **17-Secdede** iki ayağını yerden kaldırmak. (Bozmaz diyenler de vardır. Bir an kalkması bozmaz.)

➤ **18-** Kur'anı, manası bozulacak kadar yanlış okumak.

➤ **19-** Başkasının sözü ile yerini değiştirmek.

➤ **20-** İmamdan başkasının duasına âmin demek.

➤ **21-** Necasetli yerde durmak veya necasetli yere secde etmek.

➤ **22=** Bir rükünde, üç kere sübhânallah diyecek kadar avret yeri açılırsa, beden ve elbisede namazı bozacak kadar necaset varsa, aynı imama uymuş olan kadınla yan yana durmuşsa namaz bozulur .

➤ **23-** İmam, bir rükne başlamadan önce, bu rükne başlayıp bitirmek.

➤ **24=** Manayı bozacak şekilde teganni ile okumak. Teganni ile okuyan bir imam arkasında kılınan namazın tekrar kılınması lazımdır.

➤ **Sahibi Tertip** 6 vakitten az kazası bulunan kişi

EZAN VE KAMET

- İlk ezan Mescidi nebinin inşası tamamlandıktan sonra Hz Bilal tarafından sabah namazında necar oğullarından bir kadına ait bir evin damında okunmuştur
- Ezan okuyan kişiye müezzin denir
- Esasen Mekke sünnet olmakla birlikte farz-ı kifaye olduğu da kabul edilir
- Sabah ezanında hayye alel-felâh dedikten sonra 2 defa **es salatu hayrun minen nevm** (namaz uykudan hayırlıdır) dinleyenler **sadakte ve berirte** (doğru ve iyi söyledin)
- Kamet** farz namaz öncesi namazın başladığını bildiren sözler, erkeklere **sünnet**
- Ezan okumak için vaktin girmiş olması şarttır, **Hanefi** vakit girmeden okunursa **iade** gerekir **Diğer mezhepler** sabah ezanı vakti girmeden okunur
- Abdestsiz okunan ezan geçerli , **mekruhtur**
- Cünup okunursa **iadesi** gerekir
- Cuma namazında **iki ezan** vardır
- Teressül- irtisal** ezan okunurken her cümle arası beklemek ikinci cümlede biraz ses yükseltilmesi **Kamette** seri okunur

CEMAATLE NAMAZ

- Hanbeliler** cemaatle namaz erkekler için **farzı Ayn Şafii farzı kifaye Hanefi Maliki** gücü yeten erkekler için müekked sünnettir
- Hanefi Şafii** cemaatin en az sayısı **imamla,2 kişi**
- Saf Düzeni**
- İmama uyacak kişi sadece bir erkek ise imamın sağına durur.Birden çoksa arkasına dururlar
- Cemaat saf duzeni erkekler-cocuklar-kadınlar
- Muhazatun Nisa** kadınların cemaatle namazdaki saf düzeninde erkeklerle aynı hizada olması bu durumda **erkeğin namazı** bozulur kadının **sahih**
- Terribul makam** duruş düzeni bozulmasından dolayı
- Muhazatta Erkeğin namazının geçersiz olması şartı**
- Cemaate namaz kıldırın imam, kadınlarında imami olmaya niyet etmiş olmalıdır.
- Erkekten ileri veya hizasında namaz kılan kadın ergenlik çağına gelmiş veya yetişkin bir kız olmalıdır. Bu kadının akraba, hanım veya yabancı bir kadın olması neticeyi değiştirmez.
- Muhazat bir rükûn süresince devam etmelidir.
- Muhazat rükûnlu ve secdeli namazda olmalıdır.
- Erkek ve onun hizasında bulunan kadın aynı namazı birlikte cemaat etmiş olmalıdır. Aynı namazı kadın tek başın kılıp erkek cemaat ile kılsa namaz bozulmaz.
- Erkek ile kadının arasında bir engel bulunmamalıdır, ancak direk veya bir kişilik boş yer varsa muhazat namaza zarar vermez.
- Yönelinen cihetlerin aynı olması gerekir, farklı olursa muhazat konusu olmaz.
- Şafii** kadının erkek hizasında namaz kılması erkeğin namazına zarar vermex

➤ Cemaate gitmemek için geçerli sayılan mazeretler ;

Hastalık, âlimler katılmamayı mübah kılan mazeretlerin başında hastalık gelir

- **Korku**, mescide gittiği takdirde malına canına veya namusuna bir zarar gelmesinden korkan kimse gitmemelidir
- **Olumsuz hava şartları**, insanı meşakkat sokacak derecede yağmur çamur şiddetli soğuk kar Ayaz şiddetli rüzgar gibi hava şartları vakit namazlarını olduğu gibi Cuma namazına katılmamak içinde mazerettir
- **Abdestin sıkışık durumda olması**, bu durum namazın huşu ve huzur içinde yapılmasına engel olduğu için tek başınayken de namaz kılmak mekruhtur
- **İlmi araştırma** ve eğitim öğretimle meşguliyet,
- **Bedeni arızalar**, gözlerin görmemesi kötürüm lük düşkün ihtiyarlık gibi hallerde cemaate gitmemeyi mübah kılar
- **Cemaatle Namaz Kılmanın Âdâbı**
 - Müezzin kamet getirmeye başladığı veya namaza durulduğu sırada camiye gelen kişi, vaktin sünneti de olsa hiçbir nâfile namaz kılmadan hemen cemaate katılmalıdır. Bunun istisnası sadece sabah namazının sünnetidir.
 - **Mâlikî, Şâfiî ve Hanbelîler**: Cemaatle kılınan farzın kaçırılmasından endişe edildiği takdirde nâfile namazın hemen kesilebileceğini söylemişlerdir.
 - **Hanefîler'e** göre: Yalnızca bir rek'at kaçıracağını tahmin eden kimse namazı kesmeyip iki rek'at kılarak selâm verir; üçüncü rek'ata başlamış olan kimse de aynı şartla dört rek'atı tamamlar.

➤ İMAMLIK

➤ Fıkıh literatüründe imamlık (imâmet) terimi, hem devlet başkanlığını hem de namaz imamlığını ifade eder. Bu iki farklı konumu ayırmak için, devlet başkanlığına büyük imâmet anlamında "**imâmet-i kübrâ**", namaz imamlığına da küçük imâmet anlamında "**imâmet-i suğrâ**" denilmiştir.

➤ İmamlığın Şartları

- Müslüman olması , İmamın ergin (bâliğ), Belli bir olgunluğa ulaşmış olması
- Küfrü gerektirecek bir inancı bulunan, bid'at ve dalalet ehlinin arkasında namaz kılınmaz.
- İmam olacak kişinin erkek olması şart görülmüştür.
- İmamlık yapabilmek için namaz sahih olacak kadar Kur'an'ı ezbere okuyabilmek (kıraat)
- Özürlü olmayıp sağlam olması
- Namazın sıhhat şartlarından birini yitirmiş olmamak da şarttır.

➤ İmamlığa Ehil Olma Sıralaması

- Bir evde cemaat yapılacaksa evin sahibi veya onun izin verdiği kişi imam olur.
- Bunun dışında şöyle bir sıra takip edilebilir: Namaz hükümlerini en iyi bilen Kur'an'ı daha güzel okuyan, daha müttaki olan, yaşça büyük olan, ahlâkça daha üstün olan, daha yakışıklı olan, sesi daha güzel olan, elbisesi daha temiz olan, insanlar arasında itibarı daha fazla olan.
- Cahil kişinin, gösterişçinin (**mürâi**) ve ilim sahibi bile olsa fâsik yani büyük günah işleyen veya küçük günahta ısrar eden kişinin imam olması mekruh görülmüştür.

➤ İmama Uymanın Geçerlilik Şartları

Cemaatle namaz kılınırken imam uymaya **iktidâ**, imama uyan kimseye de **muktedî** denilir. Bir

1. Muktedî namaza dururken hem namaz kılmaya hem de imama uymaya niyet etmelidir.veya önüne geçmemelidir.

➤ 2. Kılınan namazın nevi itibariyle imam muktedîden aşağı olmamalıdır.

➤ **Hanefîler'e ve Mâlikîler'e göre:** Nâfile kılan muktedî, farz kılmakta olan imama uyabildiği halde, farz namaz kılan (**müfteriz**) muktedî, nâfile namaz kılan (**müteneffil**) imama uyamaz.

➤ **Şâfiîler'e ve Hanbelîler'e göre:** Farz kılan kişi, nâfile kılana uyabilir

➤ **Şâfiîler'e göre :** Bir vaktin farz namazını kılmış olan kimse, yeniden başkalarına aynı vakit için imamlık yapabilir. Kendi kıldığı nâfile olur

➤ 3. İmam ve muktedî, aynı farzı kılıyor olmalıdır.

➤ 4. İmam dahil veya mesbuk olmamalıdır

➤ 5. İmam ile muktedî arasındaki mesafe mahkûl uzaklıkta olmalı

➤ 6. İmamın intikal tekbirlerini duymaya engel olacak bir perde duvar bulunmamalı

➤ 7. İmam ile muktedî arasında kadınsa bulunursa erkeklerin iktida sahih olmaz

➤ Cemaatle Namaza İlişkin Bazı Meseleler

➤ İmama uyan kişi (**muktedî**), namazdaki fiilleri yaparken imama uygun davranmak durumunda olup bu fiilleri imamlarla birlikte yapması gerekir.

➤ Kıraati sadece imam yapar. Açıkta okunan namazlarda Fâtiha'nın bitiminde âmin der; kıraat dışında okunacak zikir ve tesbihleri kendisi okur. **Cehri,; sabah, akşam, yatsı namazı**

➤ Muktedî rükûda üç kere "Sübhâne rabbiye'l-azîm" ve secdede üç kere "Sübhâne rabbiye'l-a'lâ" demeden imam başını kaldırır, muktedî bunları tamamlamaya çalışmadan başını kaldırır.

➤ Birinci oturuşta muktedî Tahiyât'ı bitirmeden imam üçüncü rek'ata kalksa, muktedî isterse Tahiyât'ı tamamlar, isterse imama uyararak kalkar. İmam bayram tekbirlerini, birinci oturuşu, tilâvet ve sehiv secdesini ve kunut duasını okumayı terkederse ona uyanlar da terkeder.

➤ Son oturuşta muktedî Tahiyât'ı bitirmeden imam selâm verecek olursa, Tahiyât'ı tamamlayıp sonra selâm verir. Eğer Tahiyât'ı bitirmiş ve geriye salavat ile dualar kalmışsa bu takdirde imamlarla beraber selâm vermelidir.

➤ **Namazın aslında bulunmayan bir hususta muktedî imama uymaz.**

➤ Eğer imam **son oturuşu unularak** fazla bir rek'ata kalkarsa, muktedî bir müddet bekler ve "sübhânallah" diyerek imamı uyarmaya çalışır. İmam durumu farkedip hemen oturursa ne âlâ; beraberce selâm verip sehiv secdesi yaparlar.

➤ Muktedî son oturuşta, Tahiyât'ı okuduktan sonra, imamın selâmını beklemeden selâm verebilir

➤ İMAMA UYANIN HALLERİ

- Namazı yalnız kılana **münferid**, imama uyarak kılana **muktedî** denilir.

➤ **a) Müdrîk** Müdrîk "idrak etmiş, yetişmiş, kavuşmuş" gibi anlamlara gelir. İlmihal istilâhında, namazı tamamen imamla birlikte kılan kimseye **müdrîk** denir.

➤ **b) Lâhik** İmamla birlikte namaza başlamasına rağmen, namaz esnasında başına gelen bir durum sebebiyle namaza ara vermek zorunda kalan ve bu sebeple namazın bir kısmını imamla birlikte kılamayan kimseye lâhik denir

➤ **c) Mesbûk** İmama namazın başında değil, birinci rek'atın rükûundan sonra, ikinci, üçüncü veya dördüncü rek'atlarda uyan kimseye mesbûk denir.

➤ Bir kimsenin başka bir mezhepten birine uyması caizdir

➤ Mukim ile seferinin cemaatle namaz kılmaları caiz olup mukimin imam olması daha uygundur

➤ Seferi bir imama uyan mukim bir kimse kendisinin tamam tamamladığı kısımlarda **lahik** gibidir

➤ CUMA NAMAZI

➤ Cuma namazı **farzı ayndır. İlk Cuma namazı Ranuna vadisinde kılınmıştır**

➤ Cuma günü öğle namazı vaktinde kılınan ve farzı iki rek'at olan bir namazdır. Bu namazdan önce hatibin hutbe okuması namazın **sihhat** (geçerlilik) şartlarından biridir. Cuma namazı o günkü öğle namazının yerini tutar.

➤ Bu şartlar vüçûb şartları ve sihhat şartları olmak üzere iki çeşittir.

➤ **Vüçûb şartları**, cuma namazı kılmakla yükümlü olmanın şartlarıdır;

➤ Sihhat şartları ise kılınan namazın sahih yani geçerli olmasının şartlarıdır. Sihhat şartları yerine cuma namazının **edasının** şartları da denilir.

➤ a) Cuma Namazının Vüçûb Şartları (Yükümlülük Şartları)

1. Erkek olmak
2. Mazeretsiz Olmak
3. Hürriyet (Hür olamak)
4. İkamet (Seferi olmamak)

➤ **1. Erkek olmak** Cuma namazı erkeklere farz olup kadınlara farz değildir. Bu konuda bütün fakihler görüş birliği etmiştir. Fakat kadınlar da camiye gelip cuma namazı kılsalar, bu namazları sahih (geçerli) olur ve artık o gün ayrıca öğle namazı kılmazlar.

➤ 2. Mazeretsiz Olmak

1. Hastalık.
2. Körlük ve kötürümlük.
3. Uygun olmayan hava ve yol şartları.
4. Korku: Malına ve canına zarar geleceğinden endişe duymak.

➤ **3. Hürriyet** Köleler için geçerlidir. Cuma namazıyla yükümlü değildir **Zahiriler** hür şartı yok

➤ **4. İkamet** Fakihlerin büyük çoğunluğuna göre Cuma namazının vâcip olması için, kişinin Cuma namazı kılınan yerde ikamet ediyor olması gerekir.

➤ **Zühri ve İbrahim Nehai** seyir halinde değil Cuma kılınan yerde konaklamış haldeyken kılmakla yükümlüdür

➤ **Zahiriler** Cuma namazı yolculara da **farzdır**

► Cuma Namazının Sıhhat Şartları (Geçerlilik Şartları)

1. Vakit
2. Cemaat
3. Şehir
4. Cami
5. İzin
6. Hutbe

- **1. Vakit; Hanefî, Şafî ve Mâlikîler'e göre:** Cuma günü öğle namazı vaktinde kılınır; öğle namazının vaktinden önce veya sonra kılınması sahih değildir.
- **Hanbelîler'e göre :** Cuma namazı, cuma günü, güneşin bir mızrak boyu yükselmesinden itibaren öğle namazının vakti çıkıncaya kadar kılınabilir.
- **2. Cemaat**
Hanefîler: İmamın dışında 3(üç) kişi.
Şafî ve Hanbelîler: İmamla birlikte 40(kırk) kişi
Mâlikîler: İmamın dışında 12(on iki) kişi olması şarttır. Cuma namazında imamın mukim olması şarttır.
- **İmam Ebû Yûsuf'a göre,** İmamın dışında en az 2(iki) kişinin bulunması gerekir.
- **3. Şehir Hanefîler'e göre:** Cuma namazı kılınacak yerleşim biriminin şehir ya da böyle bir yerin civarında bulunması gerekir.
- **Şâfiîler'e göre :** Cuma namazının insanların devamlı olarak oturdukları bir şehir veya köyün sınırları içinde kılınması gerekir.
- **Mâlikîler'e göre :** Şafîilerle aynı görüştedirler. Mâlikîler ayrıca, cuma namazı kılınacak yerde cami bulunmasını da şart koşmuşlardır.
- **Hanbelîler'e göre :** Cuma namazının kılınabileceği yerin en az kırk kişinin devamlı olarak oturduğu yer olması şarttır.

► Cami

- **Ebû Hanîfe'ye göre:** Bir şehirde birden fazla cami bulunması halinde bütün camilerde cuma namazı kılınabilir.
- **Şâfiîler'e göre :** Bir şehirde birden fazla yerde Cuma namazı kılınabilir.
- **Mâlikîler'deki tercih edilen görüşe göre :** Şâfiî mezhebinde olduğu gibi, birden fazla yerde kılınmayı zorunlu kılan sebepler olmadıkça, bir şehirde sadece bir yerde Cuma namazı kılınır.
- **Hanbelîler'e göre :** Zorlayıcı sebepler yoksa, bir şehirde sadece bir yerde cuma namazı kılınır. Bir cami yeterli olduğu halde iki camide, iki cami yeterli olduğu halde üçüncü camide cuma namazı kılınmaz. Hanbelîler'e göre ihtiyaç bulunmadığı halde, birden fazla yerde cuma namazı kılınsa, bu durumda sadece devlet başkanı veya temsilcisinin kıldıracağı cuma namazı sahih olur; bu durumda, cuma namazını önce veya sonra kılmak önemli değildir.
- **5. İzin**
Hanefîler, cuma namazını devlet başkanı veya temsilcisinin ya da bunlar tarafından yetkili kılınan bir kişinin kıldırması gerektiğini ileri sürmüşlerdir.
- Hanefîler'e göre, bir yerde cuma namazı kılınabilmesi için, o yerde Cuma namazı kılınmasına, yetkili kimse tarafından herkese açık olmak üzere izin verilmesi şarttır.
- Hanefîler'in dışındaki diğer mezhepler cuma namazının geçerliliği için bu şartı aramazlar.
- **6. Hutbe**
Cuma namazının sıhhat şartlarından biriside hutbe dir.

➤ Hutbenin Rükünü

Ebû Hanîfe'ye göre : Hutbenin rükünü yani temel unsuru Allah'ı zikretmekten ibaret olduğu için, hutbe niyetiyle "elhamdülillah" veya "sübhânallâh" veya "lâ ilâhe illallah" demek suretiyle hutbe yerine getirilmiş olur. Fakat bu kadarla yetinilmesi mekruhtur.

➤ **Ebû Yûsuf ve Muhammed'e göre :** Hutbenin rükünü, hutbe denilecek miktarda bir zikirden ibarettir ki, bu zikrin uzunluğunun da en az teşehhüd miktarı kadar yani Tahiyât duası kadar olması gerekir.

➤ **İmam Şâfiî'ye göre ise hutbenin beş rükünü vardır.**

1. Her iki hutbede (hutbenin her iki bölümünde) Allah'a hamdetmek.
2. Her iki hutbede Peygamberimiz'e salavat getirmek.
3. Her iki hutbede takvâyı tavsiye etmek.
4. Hutbelerden birinde bir âyet okumak (âyetin birinci hutbede okunması efdaldır).
5. İkinci hutbede müminlere dua etmek.

➤ **Hanbelîler'e göre :** Hutbenin rükünleri, sonuncu hariç, Şâfiîler'deki ile aynıdır.

➤ **İmam Mâlik'e göre :** Hutbenin rükünü, müminlere hitaben müjdeli veya sakındırıcı ifade taşımasıdır.

Hutbenin Şartları (Geçerlilik Şartları)

➤ Hanefiler

1. Vakit içinde okunması. 2. Namazdan önce olması. 3. Hutbe niyetiyle okunması. 4. Cemaatin huzurunda irad edilmesi. Son şartın yerine gelmiş olması için, kendisiyle cuma sahîh olan en az bir kişinin bulunması gerekir. 5. Hutbe ile namaz arasının, yiyip içmek gibi namaz ve hutbe ile bağdaşmayan bir şeyle kesilip ayrılmaması

➤ Hatibin hadesten tahâret ve setr-i avret şartlarını taşıyor olması ve hutbeyi ayakta okuması şart değildir.

➤ **Hanefiler'e göre cuma hutbesinin Arapça olması şart değildir.**

➤ Şâfiîler'e göre

1. Hutbenin beş rükününden her birinin Arapça olması. 2. Öğle vakti içinde olması. 3. Hatibin, gücü yetiyorsa hutbeleri ayakta okuması. 4. Bir mazereti yoksa iki hutbe arasında oturması. 5. İki hutbenin rükünlerini **en az kırk kişinin** dinlemesi. 6. Hutbenin namazdan önce okunması ve gerek hutbelerin arasına gerekse hutbe ile namazın arasına başka bir meşguliyetin katılmaması. 7. Hatibin hadesten ve necâsetten temiz olması. 8. Hatibin setr-i avreteri ayet etmesi. 9. Hatibin erkek olması. 10. Hatibin kırk kişinin duyabileceği şekilde sesini yükseltmesi. 11. Hatibin imamlığının sahîh olması. 12. Hatibin namazın farz ve sünnetlerini birbirinden ayıracak kadar bilgi sahibi olması, hiç değilse farzı sünnet olarak bilmemesi.

➤ **Şâfiîler'e göre hutbe için niyet şart değildir.**

➤ Mâlikîler'e göre

1. Hatibin ayakta olması. 2. Her iki hutbenin de öğle vakti girdikten sonra irad edilmesi. 3. Her iki hutbenin de hutbe olarak nitelendirilebilecek içerikte olması. 4. Mescidin içinde irad edilmesi. 5. Namazdan önce olması. 6. En az on iki kişilik bir cemaatin huzurunda olması. 7. Açıktan okunması. 8. Arapça olması. 9. Hutbelerin arasına ve hutbe ile namaz arasına başka bir meşguliyetin sokulmaması.

➤ **Mâlikîler'e göre de hatibin abdestli olması şart değil, hutbe için niyet de şart değildir.**

► **Hutbenin Sünnetleri**

1. Hatibin, hutbe için minbere kolayca ve kimseye eziyet etmeden çıkabilmesi için minbere yakın bir yerde bulunması, cumanın ilk sünnetini minberin önünde kılması. Böyle yapmaması yani mihrapta veya minbere uzak bir yerde kılması mekruhtur.
2. Hatibin minbere çıktıktan sonra cemaate dönük olarak oturması ve okunacak ezanı bu şekilde dinlemesi.
3. Ezanın, hatibin huzurunda okunması. (iç ezanın)
4. Hatibin ezandan sonra kalkıp, her iki hutbeyi ayakta okuması. Hutbenin ayakta okunmasının vâcib olduğu yönünde de görüş bulunmaktadır.
5. Hutbe okurken hatibin yüzünün cemaate dönük olması.
6. Hutbeye gizlice eûzü çektikten sonra sesli olarak Allah'a hamd ve sena ile başlaması.
7. Kelime-i şehâdet okuması ve Hz. Peygamber'e salavat getirmesi.
8. Müslümanlara nasihatte bulunması.
9. Eûzü ile Kur'an'dan bir âyet okuması.
10. Hutbeyi iki bölüm halinde yapması ve iki hutbe arasında kısa bir süre, ortalama üç âyet okuyacak kadar oturması.
11. İkinci hutbeye de birincide olduğu gibi Allah'a hamd ederek ve Hz. Peygamber'e salavat getirerek başlaması.
12. İkinci hutbede müminleri af ve mağfiret etmesi, onlara afiyet ve esenlik vermesi ve onları muzaffer kılması için Allah'a dua etmesi.

13. İkinci hutbeyi birinciye göre daha alçak sesle okuması.
 14. Hutbeyi kısa tutması.
 15. Hutbeyi cemaatin işitebileceği bir sesle okuması.
 16. Abdestli olması ve avret yerleri örtülü bulunması. Bunların vâcib olduğu da söylenmiştir.
 17. Hutbeden sonra namaz için kamet getirilmesi.
 18. Cuma namazını hutbe okuyan kişinin kıldırması.
- **Hanefîler'in hutbenin sünnetleri olarak kabul ettiği birçok husus Şafiîler' de hutbenin sahih olmasının şartı olarak görülür.**
- **d) Hutbenin Mekruhları**
Hutbenin sünnetlerini terketmek mekruhtur. Ayrıca, hutbe okunurken konuşmak ve konuşan birini konuşmaması için uyarmak tahrîmen mekruhtur. Hatta hatip ile cemaatin dinî meselelerde soru-cevap şeklindeki konuşması dahi -Hz. Peygamber'den bu yönde bazı uygulamalar rivayet edilmekle birlikte- cami disiplinini bozacağı gerekçesiyle hoş karşılanmamıştır.
- **Hutbe esnasında namaz kılmak dahi mekruhtur.**
- **CUMA NAMAZININ KILINIŞI**
- Cuma namazı, dördü ilk sünnet, ikisi farz ve dördü de son sünnet olmak üzere on rek'attır. Bundan sonra dileyen dört rek'at "zuhr-i ahîr(son öğle)" namazı ve onun devamında iki rek'at olan "vaktin sünneti"ni kılar.
- **1. Zuhr-i Ahîr Namazı.**
Ebû Hanîfe'ye göre : Cumanın farzından sonra tek selâmla dört,
Şafiî'ye göre : İki selâmla dört,
Ebû Yûsuf ve Muhammed'e göre : Dört artı iki (toplam altı) rek'at nâfile kılınır.

➤ VİTİR NAMAZI

- Vitr (vitr) Arapça'da çiftin karşıtı olan "tek" anlamındadır.

Ebû Hanîfe : Vitr namazının vâcip olduğunu söylerken

Ebû Yûsuf ve Muhammed ile **diğer üç mezhep** imamı bunun müekked sünnettir

- Üçüncü rekattaki tekbiri almak ve Kunut duasını okumak **Ebû Hanîfe'ye göre vâciptir** ve hangisi terkedilse sehiv secdesi gerekir.*
- Vitr namazı binek üzerinde kılınabilir, binek nereye yönelirse yönelsin, sakınca yoktur.
- Vitr namazı kazâya kaldığı vakit kazâ edilmesi gerekir.
- Kunut duasını bilmeyen kimse "Rabbenâ âtinâ" duasını okur veya üç kere "**Allahümmağfir lî**" veya **üç kere "Yâ Rabbi"** der.
- Vitr namazı tek kılınır. Cemaatle kılınması sadece ramazan ayına mahsustur.
- **Hanefiler'e göre** : Kunut duası sadece vitir namazında okunur (vacip)tir.
Şâfiî ve Mâlik'e göre : Her zaman sabah namazının farzında **rükûdan sonra ayakta** Kunut duası okunabilir.
- **Mâlikîler'e göre** : Müstehap,
Şâfiîler'e göre : Sünnettir.

➤ BAYRAM NAMAZI

- **Hanefî mezhebinde** : Cuma namazının vüçûb şartlarını taşıyan kimselere vâciptir. **Şâfiî ve Mâlikîler'e göre** : Müekked sünnet, **Hanbelîler'e göre** : Farz-ı kifâyedir.

➤ Bayram namazının sıhhat şartları

- **Hanefiler'e göre** : Hutbe hariç, Cuma namazının sıhhat şartları ile aynıdır. Bayram namazında hutbe sünnettir. Bayram anamazından sonra okunur.
- **Şâfiîler'e göre** : Kadınlar da bayram namazı ile yükümlüdürler. Şu var ki bu namazın cemaatle kılınması şart olmayıp, münferiden de kılınabilir, fakat camide cemaatle kılınması daha faziletlidir.
- Bayram namazının farkı her rekâtında üçer fazla tekbir olmasıdır bu fazla tekbirlere zahit tekbirler denir
- Bayram namazının ilk rek'atına zâit tekbirlerin alınmasından sonra yemişip imama uyan kimse, iftitah tekbirini aldıktan sonra Sübhâneke okumaz, hemen zâit tekbirleri alır.
- Bayram namazının vakti güneşin doğuşu sırasındaki kerahat vaktinin çıkmasından sonradır. Birinci gün kılınmışsa 2. gün kılınır Kurban Bayramı ise iki ve 3. kılınabilir

➤ TEŞRİK TEKBİRLERİ

- **Ebû Yûsuf ve Muhammed'e göre** : Arefe günü sabahından bayramın 4. günü ikindi namazına kadar 23 vakit, her farzın selâmından sonra teşrik tekbiri getirmek, kadın erkek ve seferî mukim ayırımı olmaksızın her mükellefe vâciptir.
- **Ebu Hanîfe'ye göre** : Bu tekbirler, kurban bayramının arefe gününden bayramın birinci günü ikindi namazına kadar sekiz vakit, cemaatle kılınan farz namazlardan sonra vâciptir. Dolayısıyla bu vâciplik cemaate katılması gerekmeyen seferî ve mukim kişiler için söz konusu değildir.
Şâfiî ve Hanbelî mezhebine göre : Sünnet
Mâlikî mezhebine göre : Menduptur

➤ NAFİLE NAMAZLAR

Nâfile, farz ve vâcib olan ibadet yerine getirildikten sonra, onlar dışında daha fazla sevap elde etme amacıyla yapılan ilâve ibadeti ifade eder.

➤ REVÂTİB SÜNNETLER

- Bir vakti bulunan nâfile namazlara revâtib sünnetler denir
- **Müekked Sünnetler** Sabah, öğle, akşam ve cuma namazının sünnetleri ile yatsının son sünneti müekked sünnettir.
- **Gayr-i Müekked Sünnetler** İkinci namazının sünneti ile yatsı namazının ilk sünneti gayr-i müekkeddir.
- **Nâfile namazların en kuvvetlisi sabah namazının sünnetidir.**
- Başlanmış nâfile namazın tamamlanması gerekir.
- **Nâfile namazların evde kılınması daha faziletlidir.**
- **Nâfile namazların bütün rek'atlarında kıraat farzdır.**
- Nâfile namazlarda mutlak niyet yeterlidir
-

➤ Teravih Namazı

Ramazan ayına mahsus olmak üzere yatsı namazından sonra kılınan sünnet namazıdır. **sunneti muekkidedir**

➤ Cemaatle kılınması kifai sünnettir

- **Regaib namazlar** Allah'a yakınlaşmak ve sevap kazanmak amacıyla kılınan namazlardır. Bunlar gönüllü olarak kendiliğinden kılındığı için "gönüllü (**tatavvu**) namazlar veya arzuya bağlı namazlar" olarak da adlandırılır.

- **a) Teheccüt Namazı** yatsı namazından sonra uyuyup uyandıktan sonra kılınan namazlar 2 4 veya 8 rekat kılınabilir
- **Kuşluk (duha) Namazı** güneşin doğmasından 45 dakika sonra zeval vaktinin girmesine kadar kılınır
- **Evvabin Namazı** akşam namazından sonra 6 rekat kılınır
- **Tahiyyatul mescid** mescide girildiğinde kılınan namaz
- **Hacet Namazı.** Dünyevi ve uhrevi bir ihtiyaç dolayısıyla yatsı namazından sonra kılınan iki veya dört rekat namaz
- **İstihare Namazı** hayırlı olan istemek anlamında namazı kıldıktan sonra istihare duasını okuyup uyurum uyuduktan sonra rüyada beyaz ve yeşil görülmesi hayır ve iyiliğe kırmızı şerre ve kötü neye delalet eder

- **Yağmur (istinka)duası** Kuraklık olması durumunda Yağmur isteme duası
- **Tesbih namazı** Peygamber Efendimizin ömürde bir kez de olsa kılınmasının tavsiye etmiştir
- **Küsuf namazı** güneş tutulması esnasında kılınır
- **Husuf namazı** Ay tutulması esnasında kılınır
- **Yolcu Namazı** kişinin yolcu sayılacağı mesafe 90 km, yolcu olan kişinin 4 rekatlık farz namazlarını ikişer rekat olarak kılmasına izin verilmiştir buna **kasrussalat** denir
- **Kasrussalat Şartları**
- **Hanefilere göre:** Seferi kimsenin namazlarını kısaltarak kılması vaciptir ve aynı zamanda azimettir.
- **Malikilere:** Seferde namazları kısaltarak kılmak sünnet-i müekkededir.
- **Şafii ve Hanbelilere göre:** Seferde namazları kısaltarak kılmak, muhayyer olmak üzere ruhsattır.
- **Hanefiler** seferi 15 günden fazla kalacaksa mukim olur
- **Şafii Maliki** yolcu bir yerde 4 gün kalmaya niyet ederse namazlarını tam kılar **Hanbelilere** göre ise 4 günden fazla veya 20 vakitten fazla kalmaya niyet ederse namazlarını tam kılar

Vatan çeşitleri

Vatani aslı Bir insanın doğup büyüdüğü veya evlenip içinde yaşamak istediği için de barınmaya kast ettiği yere ne denir

Vatani ikamet bir kişinin 15 günden fazla kalmak istediği yere denir

Vatani sükna bir yolcunun onbeş günden az kalmayı planladığı yere denir

Yolcuya tanınan ruhsatlar

Ramazan orucunu yok yolculuk anda tutmayıp sonraya bırakma ruhsatı

Normalde 1 gün 1 gece olan mest üzerine mesh süresi yolcu için 3 gün 3 gece ye çıkarılması

Dört rekatlı farz namazlarını ikişer rekat olarak kılma ruhsatı

İki namazı bir vakitte kılmaya Cem denir

Cemi Takdim öğle ile ikindinin öğle namazının vaktini de birlikte kılınmasına denir

Cemi tehir akşam ile yatsının yatsı namazının vaktinde birlikte kılınmasına denir

Hanefi mezhebinde hac zamanında Arafat ve Müzdelife de ki cem dışında Cem **caiz görülmez**

Cemul fiil bir namaz hemen diğerinin ardından kılındığında

Cemi suri vaktinde diğeri de ilk vaktinde kılınması

► Cem'i mübah kılan sebepler

Yolculuk, yağmur çamur kar ve dolu, hastalık, ihtiyaç ve meşguliyet

- **P.E.korku** namazını Batıni Nahlev, Usfan, Zatürrika ve Zikared gazvelerin de kılmıştır

► CENAZE NAMAZI

- **Muhtazar:** Ölmek üzere olan kişi

Meyyit: Ölen kişi

Teçhiz: Ölü için genel olarak yapılması gereken hazırlık

Gasil: Ölünün yıkanması

Tekfin: Ölünün Kefenlenmesi

Teşyi: Tabuta konulup musallâya yani namazın kılınacağı yere ve namazdan sonra kabristana taşınması

Defin: Kabre konulması

Telkin: Hem Muhtazarın (Ölmek üzere olan kişi) nin yanında kelime-i tevhid ve kelime-i şehâdet okumaya, hemde ölen kişiye definden sonra, sorulması muhtemel soruları ve cevapları hatırlatma konuşmasına da denilir.

Tâziye: Ölünün yakınlarına başsağlığı dileğinde bulunmaya tâziye denir ki teselli etmek anlamındadır.

- Ölen bir müslümanı yıkamak, kefenlemek, onun için namaz kılıp dua etmek ve bir kabre gömmek müslümanlar için farz-ı kifâyedir.

► Hanefi Mezhebine Göre:

Bir kadın vefat eden kocasını yıkayabilir. Çünkü kadın iddet bekleyecektir. Fakat koca, ölmüş karısını yıkayamaz. Çünkü. Ancak yıkayacak kimse bulunmadığı takdirde, koca karısına teyemmüm verir

- **Diğer üç imama göre:** Koca karısını yıkayabilir

- Erkek mi kadın mı olduğu anlaşılmayan ve bu bakımdan kendisine hüsnâ-i müşkil denilen kimse ölünce yıkanmaz, sadece teyemmüm ettirilir. Kefenleme hususunda kadın sayılır ve ona göre kefenlenir.

► Cenazenin Kefenlenmesi

- Ölen erkek veya kadını, bedenleri örtülecek şekilde kefenlemek farzdır.

Erkeğin kefeni, biri gömlek (kamîs) yerini, biri etek (izâr) yerini ve biri de sargı-bürgü (lifâfe) yerini tutmak üzere yensiz ve yakasız, etrafı dikişsiz üç kat bez;

- **Kadının** kefeni ise bu üç kata ilâve olarak bir (baş örtüsü) ve bir de (göğüs örtüsü) olmak üzere beş kat bezdir.

- **Kefen-i sünnet** Erkek için üçkat, Kadın için beş kat bez parça
- **Kefen-i kifâyet:** erkek için izâr ve lifâfe ve kadın için bu ikisine ilâveten bir baş örtüsü ile yetinilmesi durumunda
- **Kefen-i zarûret:** Kefen; gerek erkek gerek kadın için sadece bir kat bez bulunabilirse, ölü tek parça beze sarılır.
- **Hanefî mezhebine göre :** Kadınların kefenleri kocalarına aittir.
- **İmam Muhammed' ve Şâfiî'ye göre :** Arkada mal bırakmayan kadınların tekfin ve teçhiz masrafları, bu kadınların kocalarına aittir.
- **Cenaze Namazı**
- Farz-ı kifâyedir.
- **Cenaze namazının rükünleri**
 - 1- Kıyam
 - 2- Tekbir
- **Cenaze namazının Sünnetleri**
 - 1- Hamd ve senâ etmek,
 - 2- Salât ve selâm getirmek, hem ölüye hem de diğer Müslümanlara dua etmekten ibarettir.

- Anasını veya babasını kasten öldüren kimselerin de cenaze namazı kılınmaz.
- Çatışma esnasında öldürülen eşkıyanın, teröristlerin ve soyguncuların da cenaze namazı kılınmaz
- İrtidat ederek Müslümanlık'tan çıkmış olan kimsenin cenaze namazı kılınmayacağı gibi, müslüman mezarlığına da defnedilmez.
- Şer'i bir cezanın uygulanması sonucunda **cenazeleri yıkanır ve namazları kılınır**
- **ISKAT VR DEVİR**
- **Iskat** namaz oruç kurban adak kefarete gibi ibadet oruçları ifade etmeden vefat eden bir kimseyi bu borçlarından kurtarmak için fakirlere fidye ödenme işlemidir
- **Iskatı Salât** bir kimsenin sağlığında Eda veya kaza deme diye namaz borçlarının uhdesinde düşürebilmek için ölümünden sonra fidye ödenmesi işlemine denir
- **Devir** Iskat için fakirlere nakliye bedeli tamamen vermek yerine muayyen bir miktar hibe edip tekrar hibe yoluyla ondan geri alma ve toplam borç miktarını ulaşıncaya kadar bu hibe ve karşı hibe işlemi devam ettirme usulünün adıdır

ORUÇ

- Farsçadaki **rûze** kelimesinin türkçeleşmiş hali **oruç** tur. Arapçası **savm** ve **siyam**, bir şeyden uzak durmak anlamındadır. Hicretten bir buçuk yıl sonra Şaban ayının 10. günü farz kılınmıştır. **Bakara 183**
- **imsak** kendini tutmak, engellemek anlamında, Fecri sadıkla başlar
- **iftar** güneşin batmasıyla akşam vaktinin girmes
- **Orucun Çeşitleri**
- Hanefilere göre **farz** , **vacip** ve **nafile** çeşitlerine ayrılır.
- **Farz Oruç ;**
- **Muayyen farz** ; bu ramazan orucudur , zamanı önceden belirlenmiş olduğu için muayyen oruç adını alır. Mazeretli veya mazeretsiz olarak tutulmaması durumunda kaza edilmesi yine aynı şekilde farzdır.
- **Gayri muayyen farz Zihâr**, yanlışlıkla **ve** kaza ile adam öldürme, hacda iken vaktinden önce **firaş** olma (halk) **yemin** için tutulacak olan **kefare** oruçları da farz oruç kapsamındadır
- İmam **Şafii** kazaya kalan orucun aynı yıl içinde kaza edilmesi gerektiğini söylemiştir.

➤ **Vacip Oruç ;**

- Nezir (Adak) , kişinin dinen yükümlü olmadığı bir abadeti yapmayı kendisi için bir yükümlülük haline getirmesidir. Nezredilen ifkaf orucuda belirli günde tutulacağı için **muayyen** vacip sayılır, orucun tutulacağı gün belirtilmemişse **gayri muayyen** vacip olur.
- Başlanmış nafile orucun bozulması durumunda kaza edilmesi Hanefilere göre **vacip** Malikilere göre **farz** Şafii ve Malikten başka bir görüşe göre nafile orucun kazası **gerekmez**.
- **Nafile Oruç ;** Nafile oruçların , sünnet, müstehap, mendup veya tatavvû olarak adlandırıldıkları da olur.
- **Oruç tutmanın mendup olduğu günler ;**
- **Şevval orucu ;** Ramazan ayından sonra ki aydır. Şevval ayında istenilen günlerde 6 gün oruç tutulması menduptur. Bu günler peş peşe olmayabilir.
- **Aşûre orucu ;** Muharrem ayının 10. gününe âşûrâ denir. bir öncesinde ve bir gün sonrasında da oruç tutulması gerekir .Hz. Peygamber ramazan orucu farz kılınana kadar müslümanlara bu orucu tutmalarını emrettiği rivayet edilmiştir.
- **Her Ay Üç Gün Oruç ;** Her ayın 13 , 14 ve 15. günlerinde oruç tutmak ; Bu günlere eyyâm-ı bîd denir.
- **Pazartesi , Perşembe orucu ;**
- **Zilhicce orucu ;** Zilhicce ayının ilk 9 günü tutulur. Zilhicce ayının 10. günü kurban bayramının 1. günüdür. Fakat hacda olanların 9. günü (arefe günü) oruç tutmaları mekruh görülmüştür.
- **Haram aylarda oruç ;** Zilkade , Zilhicce , Muharrem , Recep aylarında Perşembe , Cuma , Cumartesi oruç tutmak müstehaptır.
- **Şaban orucu ;** Peygamber efendimiz en çok orucu şaban ayında tutmuştur. Şaban ayının ikinci yarısında oruç tutmak bazı alimlere göre mekruh Şafii mezhebine göre haram sayılmıştır.
- **Dâvûd orucu ;** Bir gün oruç tutup bir gün tutmamak. Peygamber efendimiz en faziletli orucun bu olduğunu söylemiştir. Ve bu oruca **savm-ı dâvûd** demiştir.

➤ Oruç tutmanın yasak olduğu günler ;

Ramazan bayramının sadece 1. gününde Kurban bayramının her gününde oruç tutmak **haramdır.**

- Hayız ve nifas hallerinde kadınların oruç tutmaları **haramdır.**
- Sadece aşure gününde oruç tutmak mekruh , sadece cuma günleri sadece c.tesi gününde , nevruz ve mihrican günlerinde oruç tutmak tenzihen mekruhtur.
- Şek günü oruç tutmak mekruhtur.
- İki veya daha fazla günü arada iftar yapmadan birbirine eklemek mekruhtur , böyle tutulan oruca **savm-i visal** denir.
- Kadının kocasından izinsiz olarak nafile oruç tutması mekruhtur.
- Maaş veya ücret karşılığı çalışan kimselerde iş veriminin düşmesine yol açması durumunda , nafile oruç tutmamalıdır.
- Hacılar eğer yorgun düşme ihtimalleri varsa zilhicce ayının 8.(terviye) ve 9.(arefe) günleri oruç tutmamalıdır.

➤ **Hilalin görünmesi (Rü'yet-i Hilal) ;** Hilali (ramazan hilali) görünce oruca başlayınız ve şevval hilalini görünce bayram ediniz.Hava bulutlu olursa içinde bulunduğunuz ayı 30'a tamamlayınız.

➤ **Hilal meselesi** Hilalin güneş battıktan sonra görünmesi , kameri takvime göre içinde bulunulan ayın sonu , bir sonraki ayın başlangıcını gösterir. Dünyanın yuvarlak olması sebebi ile hilalin bir yerde görülürken bir başka yerde görülmemesi mümkündür , buna **ihtilâf-ı metâlî** denir

➤ Fakihlerin çoğunluğu , ilk dönemlerden beri ihtilâf-ı metalie itibar edilmeyeceğini , **Şafiiler** itibar edileceğini

➤ **Yükümlülük Şartları :**

- (Müslüman, ergen ve akıl baliğ olmak).
- Ayrıca oruç tutmaya güç yetirecek durumda olması ve yolcu olmaması şarttır.
- Oruç tuttuğu takdirde kendisinin veya çocuğunun zarar görmesi muhtemel olan gebe veya emzikli kadınlar oruç tutmayabilirler.

➤ **Oruç tutmamayı mubah kılan mazeretler ;**

- Seferilik,,gebelik, çocuk emzirme, hastalık, yaşlılık,ileri derecede açlık ve susuzluk, Zor ve meşakkatli işlerde çalışmak ;
- Nafile oruç tuttuğu günde **ziyafete** çağrılan kimse orucu bozmasın da bir beis yoktur daha sonra **kaza** eder

➤ GEÇERLİLİK ŞARTLARI

Orucun sahih olması için oruç tutmaya **niyet** etmiş ve orucu bozacak şeylerden kaçınmış olmak şarttır

Kadınlar hayız ve nifas durumunda oruç tutamazlar daha sonra **kaza** edebilirler

➤ **Cünüplük** oruca başlamaya engel görülmemiştir

➤ **Şafiiler** ve bazı **Malikiler** niyeti **rukun** saymışlardır. Niyet olmalı

➤ **Mezheplere göre niyet vakti**

➤ **Hanefiler'e** göre ramazan orucu , nafile oruçlar ve vakti belirlenmiş adak oruçlarının niyet etme vakti gün battıktan sonra başlayıp ertesi gün öğlen namazının vaktinden az önceki vakte kadar devam eder.Öğle vakti girdikten sonra hiç bir oruca niyet edilmez.

➤ **Şafiiler'** e göre ramazan orucu kaza orucu ve adak oruca **geceden niyet** etmek şarttır.Fakat nafile oruca zevalden önce niyet etmek caizdir.

➤ **Malikiler'e** göre niyetin geçerli olması için **güneş batmasından** itibaren gecenin son kısmına kadar veya fecrin doğması ile birlikte yapılması gerekir.

➤ **Zimmetle sübût bulmuş(kesinleşmiş,sabit)**

➤ Başlanmış fakat bir sebeple tamamlanmamış nafile orucun kazası

➤ Ramazan orucunun kazası

➤ Kefaret oruçları

➤ Mutlak adak oruçları (nezr-i ğayri muayyen)

➤ Niyet Şekli

➤ **Ramazan belirli adak ve nafile oruç için** mutlak niyet yeterlidir

➤ **Fakihlerin çoğunluğuna göre Ramazan'ın her günü için ayrı ayrı niyet edilmesi şarttır**

➤ **Malikilere** göre peş peşe tutulması gereken oruçlar da en **başta tek niyet** yeterlidir

➤ **i'TİKÂF** Alimler, oruçlunun ramazanın özellikle son on gününde itikafa girmesini müstehap kabul etmişlerdir. Hanefilere göre itikaf kifai sünnettir.

➤ Orucun Mekruhları

➤ Bir şeyi tatmak veya çiğnemek mekruhtur , bir insanın eşiyle öpüşmesi , ona sarılması da aynı şekilde mekruh sayılmıştır.

➤ Alimlerin çoğunluğu misvak kullanmayı mekruh saymamışlardır.

➤ Oruçlunun cünüplükten temizlenmek maksadı ile yıkanmasında bir sakınca olmaz

➤ Oruçlunun güzel koku sürünmesi veya güzel kokan bir şeyi özel olarak koklaması mekruh değildir.

➤ Esasen orucu bozmayacak ancak oruçlunun direncini kırarak olan kan aldırma vb. şeyler mekruhtur.

➤ Kaza ve kefaret gerektiren durumlar ;

- ramazan günü oruçlu iken bilerek veya isteyerek normal cinsel ilişkide bulunmanın hem kaza hem de kefareti gerektirdiği

➤ Bilerek yeme içme **Hanefi Maliki**

➤ Sadece kazayı gerektiren durumlar ;

- Mutat olmayan şeylerin yenmesi mesela ; çiğ pirinç , hamur , un , ham meyve yemek , fındık badem ve cevizi kabuklu olarak yutmak sadece kaza gerektirir.
- Ağıza giren yağmur , kar veya doluyu isteyerek yutması durumunda kişinin orucun bozulacağını , fakat isteyerek yutmaması durumunda orucu bozulmaz.
- Kasten ağız dolusu olması durumunda bozulur.
- Bayılma ve delirme orucu bozar , bu halin kapladığı günlerin kaza edilmesi gerekmez.
- Unutarak bir şey yiyip içmekle oruç bozulmaz
- **Hanefilere** göre yanlışlıkla yeme içme orucu **bozar**
- **Şafiiler** ise orucu bozma kastı olmadığı için yanlışlıkla bir şey yiyip içmenin orucu **bozmayacağını** söylemişlerdir.
- Malikiiler' ise ister unutarak ister yanlışlıkla bir şey yiyip içmenin orucu **bozacağını** söylemiştir.
- İmsak vaktinin girmiş olduğunu zanneden kişi yiyip içecek olsa kaza orucu tutması gerekir.
- Unutarak bir şey yiyip içen kişi derhal yemeyi bırakmalıdır, eğer bilerek yemeye devam ederse Hanefi imamlara göre bu durumda kefaret gerekir.

➤ İLAÇ KULLANIMI

- Ağızdan alınan hap , şurup gibi şeylerin orucu bozacağında görüş birliği vardır.
- Burna enfiye çekmek boğaza inecek şekilde burna su çekmek orucu bozar.Bu organlara konan ve tamamen tedavi maksatlı olan şeyler ise orucu bozamaz.
- Ebu Hanife'nin " derin yara üzerine sürülen ve karın ve beyne ulaşan ilacın orucu bozacağı" görüşünü alanlar , iğne ile vücuda bir şey zerkedilmesinin orucu bozacağı görüşünü savunmuşlardır.İlaç , serum veya aşı iğne yoluyla vücuda zerkedilmesi durumunda bu maddelerin bütün vücuda yayılmasından dolayı hiçbir şekilde kefaret gerekme de orucu bozar ve kaza gerekir.
- Ebu Yusuf ve İmam Muhammedin " iğne ile vucuda birşey zerkedilmesi orucu bozamaz" görüşünü alanlar ise iğne ile vücuda birşey zerkedilmesinin orucu bozmayacağını söylemişlerdir. Bu noktadan yola çıkarak ağıza sıkılan tedavi amaçlı olan spreyler ve belli hastalıklara karşı korunmak için yapılan aşılar , insan vücuduna direnç kazandırmadığı ve beslenme amacı olmadığı için orucu bozmaz.

➤ ORUCUN KAZASI

➤ Gününde tutulmamış Ramazan orucun kaza edilmesi gereklidir

- Başlanıp tamamlanmamış nafie oruç meselesinde **Şafiiler** hiçbir şekilde kaza orucunu gerekli görmemişlerdir.
- Şafiilere göre ise bir ramazanda kazaya kalmış orucun , **gelecek ramazana kadar** kaza edilmesi gerekir eğer bu zamana kadar kaza edilmezse birde fidye verilmesi gerekir.

➤ Oruç kefareti

1. İki ay peş peşe oruç tutmak

➤ 2. 60 fakiri doyurmaktır.

➤ Hanefiler kefaret seçeneklerinde sıra gözetmenin gerekli olduğunu söylemişlerdir.

➤ Malikiler' ise sıra gözetmeksizin hangisini isterse onu yapabileceğini söylemişlerdir.

➤ Araya hayız ve nifas gibi doğal mazeretlerin girmesi durumunda orucun peş peşe oluş özelliğine zarar vermez.

➤ **Fidye** : Fidye bakara süresi 184. ayette şeyh-ı fani (düşkün ihtiyar) ifadesi ile caiz kılınmıştır.

➤ Bir kimse kaza borcunu yerine getirmeden vefat ederse mirasçıların bu oruçlar için fidye vermesi bir vecibedir , hatta mendup olduğunu söylemişlerdir.

➤ Fidye miktarı bir fakirin bir günlük doyurmaktır. Bu fidyelerin birçok fakire verilebileceği gibi bir fakire topluca da verilebilir.

➤ Hanifi fakihlerin belirlediği ölçü buğday cinsinden karşılığı ve dengi **yarım sa** arpa hurma veya kuru üzümünden karşılığı ise bir **sa dır**

➤ Oruç fidesinin tutarı fitr sadakası tutarına denktir günümüzde fitrenin adı sadakayı fitr miktarı her yıl duyurulur

➤ İskatı savm ;

➤ Birinin sağlığında iken oruç borcunun fidye yoluyla telafi edilmesi , düşürülmesidir. Oruç tutma imkanı bulmadan vefat edenler için fakihlerin çoğunluğu bu kimse için fidye vermek gerekmez çünkü mazeret sebebi ile ondan bu borç düşmüştür.

➤ İmkan bulduğu halde kaza orucu tutmayanlar için ise Hz. Peygamberin hadisi baz alınarak bunların varislerinin fidye vermesi gerektiği söylenmiştir.

➤ Zahirilere göre bu kişilerin tutamadığı oruçlar için **varislerinin oruç tutmaları vaciptir.** Hadiste " yerine oruç tutma ifadesi geçmektedir. Ancak cumhur bununla kastın fidye olduğunu söylemişlerdir.

➤ ZEKAT

Sözlükte "temizlenmek, arınmak, bereket, güzel anış ve övmek" manalarına gelir.

- Geniş anlamda zekât kavramı, "mal zekâtı" olarak kabul edilen "farz zekât" ile "beden zekâtı" olarak kabul edilen "vacip fitre"yi içine alır.
- Dar anlamda "zekât", İslâm dininin beş rüknünden biri olan "mal zekâtı", başka deyişle "malî ibadet" olan zekâttır.
- **Zekât**, "şartlarına uygun olarak, zekâta konu olan mallardan belli bir miktarını zekât alacaklısına Allah rızası için temlik etmek" demektir sadaka, hak, birr, infak ve ta'âmu miskîn gibi çeşitli isimleri vardır
- Zekat hicretin ikinci yılında Medine döneminde farz kılınmıştır
- **Vücut** sebebi **zenginliktir Nisap** miktarı **artırıcı** mala sahip olan ve bu mala üzerinden bir kameri yıl geçen kimse zekat ödemekle mükellef olur
- Zekatın rüknü temliktir yani hak sahibine teslim
- **Zekatın şartları**
- Zekat Müslüman hür akıllı bağıli tabii ihtiyaçlarından fazla artırıcı artırıcı mala sahip tam mülkiyet malik olan ve üzerinden bir kameri yıl geçen kimselere farzdır
- Malın ehline verilmesi ve zekat niyetiyle verilmeli
- fakihlerin çoğunluğuna göre akıl hastalarının ve çocukların malları zekâta tâbi Fhu hanife' ve a'ş'ere de'ildir

➤ Zekâtın Yükümlülük Şartları

➤ 1. Tam Mülkiyet ;

- a. Malın sahibinin elinde bulunması,
- b. Malda başkasına ait hak bulunmaması,
- c. Kendi seçimiyle tasarruf hakkı bulunması,
- d. Fayda ve menfaatin mâlike ait bulunması.
- Zekât yükümlülüğü açısından tam mülkiyet şartını taşımadığından ancak teslim alınınca zekât düşen alacaklarda bulunmaktadır
- **Saglam** ödünç mal, **orta** kira, nafaka **zayıf** miras, mehir, diyet
- Hırsızlık gasp gibi haram yollarla kazanılan malın zekatı olmaz
- Şafiilere göre kaybolan çalınan mallar sahibinin eline geçince zekatları verilmelidir
- Kocasından vadeli mehrini almadıkça kadın zekatla mükellef değildir
- Rehin olarak verilen maldan mal sahibi zekatla yükümlü değildir
- Malı yanımda olmayan **yolcu zekatla mükelleftir**
- **2. Nema:**
- Malın zekâta tâbi tutulabilmesi için gerekli şartlardan biri de artan, gelir ve kazanç sağlayan bir mal olmasıdır.
- **Nemâ iki kısma ayrılır:**
- **Hakiki nemâ:** Bir malın doğum yoluyla, ticaretle veya tarım yoluyla gözle görülür artmasıdır. ticarete konu olan mallar, tarım ürünleri ve hayvanlar
- **Hükmi nemâ:** Bir malın bizzat kendisinde potansiyel olarak bulunan artma özelliğidir. Mesela para, altın ve gümüş hükmi/takdiri

- **Nisaba Ulaşma;** "Zekâtın farz olması için tespit edilen malın en az miktarı" demektir.

Nisab-ı Gınâ (yükümlülük doğuran zenginlik) Bu nisabın miktarı 85 gr. 22- 24 ayar altın ve artıcı ve yılanmış özelliği taşımayan malların zekât nisabına ulaşan miktarıdır

- **Nisab-ı İstiğnâ (önleyici zenginlik);** Bu çeşit zenginlik yükümlülük getirmemesinin yanında, bir yandan zekât ve fitre almaya mani olur. Bu zenginlik, fitre ve kurban kesme yükümlülüğü doğurur.

- Fakihler Toprak ürünleri hariç zekâta tâbi bütün mallar da nisabın şart olduğu görüşündedirler

- **Cumhura** göre Toprak ürünlerinde nisap miktarı 5 vesk iken **Ébu hanife'ye** göre Toprak ürünlerinde zekatında nisap aranmaz

- **Nisap miktarları**

- Gümüş 200 dirhem Altın 20 miskal 40/1
- Kağıt ve madeni paralar 20 miskal altın dğr.40/1
- Hayvanlarda 5 deve, 30 sığır, 40 koyun, %2,5 balık, 10/1 Bal
- Toprak ürünlerinde 5 vesk (653 kg buğday) yağmurla 10/1, insan emeği 20/1
- Define ve madenler 5/1 (Hanefi eritilmeyenden alınmaz.) **Diğer mezh. 1/40**
- Ticaret malları 40/1
- **Rikaz** maden define gibi kendiliğinden olan

- **İhtiyaç Fazlası Olma;** Zekât konusu malın, temel ihtiyaçlardan fazla olması gerekir. Fıkıh literatüründe "**havâic-i asliyye**" diye isimlendirilen temel ihtiyaç maddeleri, kişinin elinde bulunmadıkça hayatını devam ettirebilmesi imkânsız veya çok güç hale gelen ve zorunlu olarak sahip olunması gereken maddelerdir.

- **Yıllanma (havelân-ı havl: takvim yılı, yıllanma);** Bir mükellefe zekâtın farz olması için, nisap miktarı mala sahip olduktan sonra, malın üzerinden bir kamerî takvim yılının geçmiş olması gerekir. Bu duruma, havelân-ı havl ya da zekât yılı adı verilir.

- **Uzerinden bir kameri yıl geçmesi şart olanlar** altın gümüş kağıt ve madeni paralar ticaret malları ve hayvanlar

- **Bir kameri yıl geçmesi şart olmayan mallar**

- **Toprak mahsulleri** zekatı hasat mevsimi ödeneceği nden yıllanma mahsuller

- **Madenler defineler** Zekatı ise elde edildikleri zaman ödenir

- **Hanefilere** göre malın hem sene başında hem de sene sonunda nisabı ulaşması şarttır

- **Şafiî ve Hanbelilere** göre ise nisabın bütün sene boyunca bulunması gerekir

- **MAİ MUSTEFAD** önceden yok iken sonradan perde mülkiyetine geçen maldır maaş ücret ikramiye bağış miras yoluyla Servet gibi

- Ticaret mallarının kârı, hayvanların yavruları gibi sahip olunan malların nemâlandırılması sonucu ise, eldeki eski mala eklenir.

- eldeki malın cinsinden değil ise cumhura (fakihlerin çoğunluğuna) göre ayrı hükümdedir. Ne nisabı tamamlamak ne de yıl şartının gerçekleşmesi için eldeki mala eklenir

- ticarî kârlar ve hayvan ürünlerinin dışında, fakat elde bulunan nisab miktarı malın cinsinden ise; Hanefîler'e göre bu mal eldeki mala eklenerek hepsinin üzerinden bir yıl geçince zekâta tâbi olur

- **Borç karşılığı olmama** fakihlerin çoğunluğu gizli (**emvalul batına**) para ve ticaret mallarının zekatında borcun etkili olacağından ittifak etmişlerdir

Açık (**emvalul zahire**) Toprak ürünleri hayvanlar madenlerde ihfalafa düşmüşlerdir

- **Şafii** borç zekâta engel olmaz
- **Maliki** borç sadece parada engeldir
- **Hanefi** şahıslar ve Allah hakkı olanlarda nisabı düşürürse zekat gerçekleşmez Nezir kefareti gibi borçlar engel değil
- **Develerin zekât nisbetleri şöyledir:**
 - 5'ten 9'a kadar 1 koyun
 - 10'dan 14'e kadar 2 koyun
 - 15'ten 19'a kadar 3 koyun
 - 20'den 24'e kadar 4 koyun
 - 25'ten 35'e kadar iki yaşında 1 dişi deve zekât olarak verilir.
- **Koyundaki nisbetler ise şöyledir:**
 - 40'tan 120'ye kadar 1 koyun
 - 121'den 200'e kadar 2 koyun
 - 201'den 399'a kadar 3 koyun
 - 400'den 500'e kadar 4 koyun zekât olarak verilir. Sonraki her yüz koyundan bir koyun verilir.
- **Sığır nisbetlerine gelince:**
 - 30'dan 39'a kadar iki yaşına girmiş 1 dana veya düve
 - 40'dan 59'a kadar üç yaşına girmiş 1 dana veya düve
 - 60 sığırda iki yaşına girmiş 2 dana zekât olarak verilir

Zekâtın Ödeneyeceği Yerler

1- Şahsî İhtiyacı Dolayısıyla Ödeme Yapılanlar

- a. Fakirler ve Miskinler: Fakir, miskiniden daha iyi durumdadır.
- b. Boyunduruktan Kurtarılması Gerekenler (rikâb).
- c. Borçlular (ğârimîn).
- d. Yolda Kalanlar (ibnü's-sebîl).

2. Kamu Yararı Dolayısıyla Ödeme Yapılanlar

- a. Zekât Memuru.
- b. Kalpleri Kazanılmak İstenenler (müellefe-i kulûb).
- c. Allah Yolunda (Fî Sebîlillâh).

Zekâtın Ödenmeyeceği Yerler

1.Yakın akraba: Mükellef, zekâtını kendi usûl ve fûrû'una ödeyemez. Usûl, kişinin babası, dedesi, anası ve ninesi; fûrû da oğlu, kızı, bunların çocukları ve torunlarıdır.

2.Kurumlara Zekât Ödenmesi: Hanefi fakihler cami, okul, çeşme, yol, köprü, ölü borçlarını ödeme ve hayır yolu ve kurumlarına zekât ödenmesini uygun görmez.

3.Müslüman Olmayanlara Zekât Ödenmesi: Müslümanlarla savaşan kâfir, Allah'ın varlığını, peygamberlik ve âhireti inkâr eden ateist, mülhid ile mürtedlere zekât ödenmez.

4.Bid'at Ehli ve Günahkâr Müslümana Zekât

Ödenmesi: Bid'ati (dinin özüne aykırı düşünce ve tutumu) küfrü gerektirmedikçe, kible ehli olan her Müslümana zekât ödenebilir.

➤ Zekatın Geçerlilik Şartları (Niyet/ Temlik)

1- Niyet: Niyet'in zekat teslim edilirken yapılması gerekir. Ya da hükmen niyet edilmesi de yeterlidir. **Hanefi Şafi ödeme anında olmalı**

➤ **Hanefi** mezhebinde müfta bih (kendisiyle fetva verilen) görüşe göre, zekat memuru zekatı açık mallardan zorla almış ise, mükellefin üzerinden zekat borcu düşer. Ancak gizli mallardan zorla zekat alındı ise, mükellef niyet etmemiş ise, zekat borcu düşmez.

➤ **Şafiiler** çocuk ve akıl hastalarının zekat vermeleri gerektiğini söylemişler ve bunların zekatı veren vasilerin onlar adına niyet etmeleri gerekir.

➤ **Malikilere** göre, mükellef zekat malını ayırırken, bu malın verilmesinden az önce veya verilirken niyet edilmesi caizdir. **Hanbelilerin** görüşü de buna yakındır.

➤ **2-Temlik**; Zekatı ona mükellef olanlara vermek yani onların mülkiyetine geçirmek (temlik) şarttır.

➤ Klasik İslam hukukçularının çoğunluğuna göre cami okul yol köprü çeşme yapımı gibi hayır kurumlarına zekat verilmeyeceğini, Günümüzde yoksullara ve acizlere bakmak için hayır kurumlarına verilen mallar zekat sayılır vekaleten temlik gerçekleşmiş olur.

➤ Zekat usûl (baba,anne,dede,nine) ve furûa (çocuk,torun) verilmez. Aynı şekilde kişi zekatını karısına da veremez Ebu Hanife'ye göre kadın da kocasına veremez.

➤ Fakir bir kimsede alacağı olan zengin kişi fakire " alacağımı sana zekat olarak veriyorum " dese temlik 'i şekli manada ele alanlara göre zekat gerçekleşmez ancak temlik 'i geniş manası ile ele alanlara göre gerçekleşmiş olur.

➤ Fakir bir kimse zengin alacaklısına " bana zekatını ver sana borcumu ödeyeyim dese " zengin de zekatını ona verse zekatı gerçekleşmiş olur.

➤ Zekat zenginlere ve onların küçük çocuklarına verilmez.Zenginin yetişkin çocuğu nafakası babasına da ait olsa böyle değildir zekat verilebilir.Zengin kişinin fakir karısı da böyledir.

➤ Zekat peygamber efendimizin soyundan gelen Haşim oğullarına da verilmez.

➤ ZEKATIN ÖDENMESİ

➤ Altın gümüş para ticaret malları hayvanlarda zekat bir kameri yılın tamamlanmasıyla farz olur oprak ürünlerinden zekat senede kaç kere ürün alırsa o kadar verilir

➤ İmam **Malike** göre mal ister nisaba ulaşsın ister ulaşmasın vaktinden önce zekatının verilmesi caiz değildir **diğer üç mezhebe** göre ise zekatın vaktinden önce ödenmesi caizdir

➤ **fakihlerin** çoğunluğuna göre zekat borcu ancak zekata tabi olan maldan verilirken **hanefilere** göre zekat borçları O malların kendilerinden verilebileceği gibi kıymetleri de verilebilir

➤ FITIR SADAKASI

Ramazan bayramı'na kavuşan b temel ihtiyaçlarının dışında belli bir miktar mala sahip olan Müslümanların kendileri ve velayetleri altındaki kişiler için yerine getirmekle yükümlü oldukları mali bir ibadettir

- fitir sadakası hicri 2 yılın Şaban ayında zekattan önce farz kılınmıştır
- dini bir yükümlülük oluşunun dayanağı **hadislerdir**
- **Fitir sadakası** hanefilere göre **vacip** diğer üç mezhebe göre **farzdır**
- **Fitir sadakası ile mükellef olmak için**
- Müslüman olmak
- mal varlığı
- ehliyet
- velayet ve bakmakla yükümlülük
- vakit

- **Hanefilere** göre fitir sadakası Ramazan Bayramı'nın 1. Günü fecrin doğuşu ile vacip olur iken diğer üç mezhebe göre Ramazan'ın son günü güneşin batması ile **vacip** olur
- **Hanefilere** göre fitir sadakası yükümlü sayılabilmek için zekat da olduğu gibi havaici asliye dışında nisap miktarı mali olması gerekir ayrıca zekatta olduğu gibi sahip olunan malın artırıcı olması ve üzerinden 1 yılın geçmesi **gerekmez**
- **Maliki Şafii ve Hanbeli** mezheplerine göre zengin fakir her müslüman fitre ile yükümlüdür
- **Fakihlerin çoğunluğuna** göre fitre kıymet(para) olarak ödenemez hangi gıda maddesinden ödenecekse o bölgenin en çok tüketilen maddesi olacaktır **Hanefilere** göre ise **fitre para olarak da verilebilir**
- **Hanefilere** göre artırıcı nitelikte olsun olmasın nisap miktarı mali olan **kişiye fitre verilemez**
- **Gayrimüslimlere** zekat **verilemeyeceği** noktasında Bilginler ittifak etmiş olmakla birlikte **Ebu Hanife'ye** göre İslam ülkesi vatandaşı olan ehl-i kitaba fitre **verilebilir**

➤ HAC VE HÜKÜMLERİ

İslâmî literatürde hac, senenin belli zamanlarında Kâbe'nin ve başta Arafat olmak üzere etrafındaki belli mekânların usûlüne uygun şekilde ziyaret edilmesi, anlamında kullanılır

➤ Bunların hepsine birden **Menssikul Hac** denir

➤ Hac **hicretin 9. Yılında** farz kılınmış

➤ Hac ayları bŞevval Zilkade Zilhicce

➤ **Yükümlülük Şartları**

➤ Müslüman olmak, Akıl, Bulûğ, İstaat, Vakîf

➤ **Hüküm Bakımından Çeşitleri**

➤ **Farz hac:** Şartları taşıyan kimselerin ömürlerinde bir defa hac yapmaları farzdır. **Farzı ayn**

➤ **Vacip hac:** Hacca gitme adağı olan birisinin hac yapması, nâfile hacca başlayıp yarıda bırakanın başlayıp bırakmış olduğu haccı sonradan kazâ etmesi vaciptir.

➤ **Nâfile hac:** Farz veya vacip olmadığı halde Allah rızası için yapılan haclar bu gruba girer.

➤ **Haccin eda şartları** sağlıklı olmak, yol güvenliği, arızı bir engelin bulunmaması, kadınlara özel şart yarılarında işlerinin ya da bir mahremden bulunması boşanma iddeti veya vefat iddeti beklemeleri

➤ **Hac İbadetinin Uygulama Bakımından Çeşitleri**

➤ **İfrad Haccı:** Hacı adayı mîkatta sadece hac niyetiyle ihrama girer ve hacca ait uygulamaları vakti gelince yapar, ondan sonra ihramdan çıkar. İfrad haccı yapanın kurban kesmesi vacip değildir. **Umresiz**

➤ **Temettu' Haccı:** Aynı yılın hac ayları içinde umre ve haccı **ayrı ayrı niyet ihramla** yapmaktır. Bu haccı yapanın kurban kesmesi vaciptir.

➤ **Kırân Haccı:** Hacı adayı mîkatta hem hac hem umre niyetiyle ihrama girer. Mekke'ye. Kırân haccı yapanın da kurban kesmesi vaciptir.

➤ **Hanefî** mezhebine göre en faziletlisi kırân – temettu - ifrad

➤ **Şâfiî** mezhebine göre sıralama ifrâd, temettu', kırân

➤ **Maliki** göre ifrad, kıran, temettü

➤ **Hanbeli** göre Temettü, ifrad, kıran

➤ **İfrad** harcını Harem ve hill bölgesi'nde bulunan Hacılar yapabildiği gibi bunların dışındaki afakiler de ifrad haccını yapabilmektedir

➤ **Temettü** ve **Kıran** haccını ise sadece afakiler yapabilmekte Harem ve hill bölgelerinde mikat sınırları içinde ikamet edenlerin temettü ve kıran haccı yapması caiz değildir

➤ **Temettu ve Kıran Haccın şartları**

➤ 1. Hacca giden kişi afaki olmalıdır

➤ 2. Umre ve hac her ikisi aynı yılın hangi aylarında yapılmalıdır

➤ 3. Hac aylarında yapılan umre'den sonra sahilim olmamalıdır **sahih ilmam hanefilere** göre umre ile Hac arasında memlekete dönmekle **şafiilere** göre ise mikat sınırları dışına çıkmak ile gerçekleşir

Haccın Farzları

İhram (şart).

Arafat Vakfesi (rükün).

- Ziyaret Tavafı (rükün). Bu tavafa ifâda tavafı da denir.
- **Maliki Hanbelilere** Say yapmakta (rükün)
- **Şafiiler** saç kısaltması, tıraş etmeyi ve tertib de ekler(rükün)
- **Haccın Vacipleri**
- Sa'y. Safâ ile Merve arasında yürümek.
- Müzdelife vakfesi.
- Cemrelere taş atmak (şeytan taşlama).
- İhramdan çıkmadan önce saçların kazınması veya kısaltılması (tıraş).
- Veda tavafı
- **Haccın Sünnetleri**
- Kudüm tavafı
- Hac hutbeleri
- Arefe gecesini Minada geçirmek
- Bayram gecesini Müzdelife'de geçirmek
- Bayram günlerinde Mina'da kalmak
- muhasabta bir süre dinlenmek

İHRAM

- Hac ve umre yapmaya niyet eden kişinin Diğer zamanlarda mübah olan bazı fiil ve davranışları belirli bir süre boyunca kendi nefesine haram kalmasıdır İhrama giren kişiye **muhrim** denir
- Hanefi mezhebine göre İran'ın rükünleri **niyet** ve **telbiyedir** diğer üç mezhebe göre ihramın rüknü sadece **niyettir**
- **İhramın vacipleri**
- Mikat sınırını ihramsız geçmemek
- ihram yasaklarının sakınmak
- **İhrama girme yerleri**
- **Harem bölgesi** Mekke, yakın çevresi ile birlikte harem yani kutsal, saygın bölge kabul edilmiştir
- **Hil Bölgesi** Harem ile mîkâtlar arasında kalan bölge hil bölgesidir. Bu bölgede oturanlara hilî denir.
- **Afak bölgesi** Harem ve hil bölgeleri dışında kalan yerler
- **MİKAT BÖLGELERİ**
- **Zu'huleyfe** Mekke ve Yemen'den, **en uzak** P.E burada ihrama girmiştir
- **Cuhfe** Mısır Suriye Türkiye'den gelenler
- **Zatürk** Irak yönünden gelenler
- **Karnümenazil Necid** ve Kuveyt tarafından gelenler
- **Yelemlem** Yemen ve Hindistan tarafından, ayrıca **en yakın mikat**

➤ İhram yasakları

Saç ve sakal traş olmak bıyıkları kesmek tırnak kesmek, kasık koltuk altı kılları yolmak, oje, ruj, güzel koku, dikişli elbise, cinsel ilişki, kara avı, bitkilerin koparılması,

➤ ARAFAT VAKFESİ

- Hac zamanının da Arafat'ta bulunamayanlar hacca yetişememiş sayılır daha sonra yarım bıraktığı hacı kaza eder
- Zilhicce'nin 9u arefe günü de zeval vaktinden bayramın ilk günü fecr-i Sadık denilen Tan yerinin ağarmaya başladığı zamana kadar geçen zamanda yapılır
- Hanefilere göre arefe günü mazeretsiz güneş batmadan önce ayrılmamaları vaciptir mazeretsiz ayrılanlar ceza gerekir
- Vakfenin **geçerli** olması için hac için **ihramlı** olmak vakfeyi özel yer ve zamanda yapmak
- arefe günü arafat'ta öğle ve ikindi namazlarının öğle vakti içinde birlikte kılınması **cem'i takdim** sünnettir

➤ ZİYATET TAVAFI

- Tavaf haccer-ülesved'in bulunduğu köşeden başlayıp Kabe'nin etrafında 7 defa dönmektir her 1 devire **şavt** denir 7 şavt bir tavaf olur
- İfade tavafı da denilen bu tavaf yapılmadıkça Hac tamam olmaz
- **Tavafın sahih olmasının şartları**
- Tavafın vaktinde olması, niyet, tavafı mescid-i haram'ın içinde Kabe'nin etrafında yapılması, şavtların en az dördünün yapmış olması
- **Tavafın vacipleri** abdestli olmak setr-i avret teyamun (kabe'yi sol tarafına almak) haccer-ül Esved hizasından başlamak, tavafı hatimin dışından dolaşarak yapmak, farz ve vacip tavafları 7 şavta tamamlamak, gücü yetenler tavafı yürüyerek yapmalı ,tavaf namazı kılmak
- **Tavaf çeşitleri** ziyaret (ifa), veda (Sader), kudüm , umre, Nezir, tahiyetü'l-mescid tatabvu tavafı

➤ **Hanefi mezhebine göre haccın vacipleri**

Say, Müzdelife vakfesi, şeytan taşlama, halk veya taksir, Veda tavafı

- **Say** Safa ile Merve arasında gidip gelmeye ne denir Say yerine mesa'da denir sayı yürüyerek yapmak ve sayı 7 şavta tamamlamak vaciplerinden dir
- **Muzdelife vakfesi** Arafat ile Mina arasında Harem sınırları içinde bulunan bölgedir bayramın 1. Günü Tan yerinin ağarmasıyla fecr-i Sadık güneşin doğmasına kadar olan suredir
- Müzdelife'de akşam ve yatsı namazlarını yatsı vakti vakti içinde **cem-itehir** ile kılmaları hanefilere göre vacip Şafilere göre sünnettir
- **Mina** Müzdelife ile Mekke arasında Harem sınırları içerisindeki bölgedir Zilhicce 10-11-12-13 günlerinde mina'da Şeytan taşlama kurban kesme ve tıraş olma görevleri yerine getirirler
- **Şeytan taşlama (remyi cimar)** bayramın 1. Gününde Akabe cemresi ne yedi taş atılır 2 3,4 günlerinde de küçük cemrelere atılır **şeytan taşlama** bölgesi **Mina** bayramın 4 günü
- **Kabenin isimleri beyt'ül haram beyt'ül Muharrem beyt'ül Atik beyt'ül mamur el beyt**

- **Tehallul** ihram yasaklarından çıkma demektir
- **İlk tehallul** tıraştan sonra cinsel ilişki dışında yasakların kalkması
- **İkinci tehallul** ziyaret tavafı sonrası tüm yasakların kalkması
- **Veda tavafı** Mekke'den ayrılmadan yapılan gereken en son tavaf tır
- veda tavafı yapmadan ayrılan kişiye mikat sınırları dışına çıkmamışsa ihramsız veda tavafının yapabilir mikat dışına çıkmışsa ceza gerekir
- **UMRE**
- İhrama girerek tavaf ve say yaptıktan sonra tıraş olup ihramdan çıkmaktan ibarettir
- Umre için belli bir zaman yoktur her zaman yapılabilir
- Hanefi ve malikilere göre **müekked sünnet** Şafii ve hanbelilere göre **farzdır**
- **Hac ile umre arasındaki farklar**
- Hac farz umre sünnettir ,hacda Arafat vakfesi ve kurban ibadeti varken umrede yoktur, Hac Zilhicce ayının 9-10-11-12 günlerinde yapılırken umre istenilen vakitte Eda edilir

➤ HAC VE UMRE KURBANLARI

Hedy Hac ve umre ile ilgili olarak kesilen kurbanlar

- **Udhiyye** Kurban Bayramı dolayısıyla kesilen kurban
- **Hedy kurban çeşitleri**
- Tatavvu ,gönüllü olarak kesilen
- Vacip,temettü ve kıran haccı için,ceza içi/ Arafat, Ziyaret,umre tavafı yapamayan için **İhsar** hedy,/ Harem bölgesi adak için **Nezir** hedy
- Temettü veya kıran haccına niyet edip kurbanı kesemeyen 3 hac esnasında, 7 hac sonrasına toplam 10 gün oruç tutmaları gerekir
- **Ceza İhsar adak hedy sahibi yiyemez**
- **Fevat** Arafat vakfesi ne yetişemeyen kişi hac kaçırmış olur
- **Cinayatul hac** ihramlı iken Harem bölgesine yapılması yasak olan şeylerin yapılmasıdır Hac ve umre rükunlarından biri ihlal edildiğinde Hac ve umre geçerli olmaz kazası gerekir ihlal edilirse **dem** gerekir

Cinayetler karşısında doğan sorumluluklar

- **Hac ve umrenin bozulması** Arafat vakfesi umrede tavaf öncesi cinsel ilişki
- **Bedene** sığır ve deve kesmek (Arafat vakfesinden sonra henüz tıraş olmadan cinsel ilişki ve cunup ziyaret tavafı da)
- **Dem** koyun ve keçi kesmek
- **Sadaka** bedene ve dem gerektirmeyecek durumlar için vermek
- **Oruç** deme sadaka cezaları yerine getirilemedi durumlarda tutulur
- **Tazmin** av yasağı ihlalinde avlanan hayvanın değeri fakire verilir
- **HACDA vekalet**
- Adına Hac edilecek kişinin vefat etmiş olması ya da yaşlı olması
- Önceden farz olmuş olması
- Peder gönderilecek kişi Müslüman akıllı ergenlik çağına ulaşmış olmalı
- Vekil ihrama girerken sadece gönderen adına niyet etmeli ücret almamalı Haccı bizzat kendisi yapmalı vekil yürüyerek değil varsayı binerek Hac etmelidir

➤ KURBAN (eyyami Nahr)

yaklaşmak, yakın olmak, Allah'a yakınlık sağlamak ve onun hoşnutluğunu kazanmak için sunulan şey" anlamlarına gelmektedir. Hanefi **Vacip Şafii Müekked sünnet**

- İbadet amacıyla belirli bir vakitte, belirli özellikleri bulunan bir hayvanı belli bir yöntemle boğazlamaktır. Bu tanım bazı ilmihâl kitaplarında "hayvan-ı mahsusu, vakt-i mahsusta ibadet niyetiyle kesmektir" şeklinde yerleşmiştir.
- Zilhicce 10 11 12 Hanefiler ilk 3 gün Şafii 4 gün
- Müslüman olmak
- Hür olmak
- Akli yerinde ve büluğa ermiş olmak
- Mukîm olmak yani seferî (yolcu) olmamak
- Dinen zengin sayılacak ölçüde belli bir magüce sahip olmak.
- Kurban için En'âm sınıfından hayvanlar ; koyun, keçi, sığır, manda ve deve türlerini beraberce ifade etmek için kullanılmıştır
- Koyun ve keçiler bir yaşını, sığır ve mandalar iki yaşını, develer ise beş yaşını doldurduktan sonra kurban edilebilirler.

- Büyükbaş denen sığır, manda ve deve yedi kişiye kadar ortaklaşa kesilebilir Maliki caiz değil
- Kurban etmek niyetiyle olmalıdır
- Kurban Olmayı Engelleyen Kusurlar
- İki veya bir gözü kör -Yürüyemeyecek kadar topal
- Kötürüm derecesinde hasta -Kesim yerine gidemeyecek ölçüde zayıf ve düşkün -Kulağının veya kuyruğunun tamamı veya yarısından çoğu kesilmiş- Boynuzlarının birisi veya ikisi kökünden kırılmış -Dili kesilmiş -Dişlerinin tamamı veya çoğu dökülmüş -Memelerinin başları kopmuş -Doğuştan kulakları veya kuyruğu bulunmayan- Ayağı kesilmiş olan.
- Kurbanlık hayvan, ayakları ve başı kibleye gelecek biçimde sol yanı üzerine yatırılır. Eğer sahibi kesmiyorsa hem o hem de bizzat kesen " *Bismillâhi Allahu ekber* " diyerek Allah'ın adını anarlar.
- Kesim işlemine zebh denir
- Kesim işlemi şah damarı,yem ve yemek borusu kesilerek

➤ Kurbanın Eti, Diğer Parçaları ve Derisi

Kurban etlerinin üçte biri eve ayrılır, üçte biri eşe-dosta, akraba ve komşuya ikram edilir, kalan üçte biri de kurban kesemeyen fakirlere dağıtılır,

- Kişi kendi kurbanının etini, diğer unsurlarını ve derisini kendi hesabına satamaz. Satacak olursa parasını yoksullara vermek zorundadır.

➤ Kurban Çeşitleri

- Adak/nezir kurbanı: Allah rızası için bir kurban keseceğim şeklindeki mutlak kurban adağı, o anda vacip olur. Bununla birlikte istenildiği zaman kesilebilir.
- Akîka kurbanı: Çocuğun doğumundan sonra, bunu lutfeden Allah'a şükür nişanesi olarak kesilen kurbandır. Akîka kurbanı Hanefîlere göre mubah veya mendup, diğer mezheplere göre sünnettir.
- Nesîke kurbanı: Akîka ile aynı şeydir. Hz. Peygamber (sav) akîka yerine nesîke ismini kullanmayı daha çok tercih etmiştir. (Muvatta, "Akîka", 1; Nesâî, "Akîka", 1)
- Hedy kurbanı: Hac ibadetiyle ilgili kurbanların genel adıdır. Kurban bayramında kesilen kurbana benzer.
- Kutlama veya şükür kurbanı: Önemli ya da sevilen bir kimseyi karşılamak, temel atmak, açılış yapmak, başarıyı kutlamak, alınan ev ya da arabanın hayrını ummak ve benzeri amaçlarla kesilen kurbanlardır.

➤ ADAK

- Hanefîler Allah'a itaat ve yakınlaşma amacı taşıyan ibadetlerin nezredilmesini mubah saymışlardır, Şâfiîler ve diğer mezhepler, adakta bulunmanın mekruh olduğunu kabul etmişlerdir.

➤ Adağın Şartları

- Müslüman olmak
- Akli başında ve bülûğa ermiş olmak.
- Adak konusunda aranan şartlar ise şunlardır:
- 1- Adanan şeyin cinsinden farz veya vacip bir ibadet bulunmalıdır. Buna
- 2- Adanan şey, kişinin ileride zaten yapmakla yükümlü olacağı bir ibadet olmamalıdır.
- 3- Adanan şey başka bir farz veya vacibe bağlı bir ibadet olmamalıdır. Abdest
- 4- Adanan şeyin yerine getirilmesi imkânsız olmamalıdır.

➤ Adağın Çeşitleri ve Hükümü

- Adak bir şarta bağlı olup olmaması açısından ikiye ayrılır:
- Bir şarta bağlı olmayan adağa mutlak adak denir.
- Bir şarta bağlı olan adağa mukayyed veya muallâk adak denir.